

FORORD

Denne bog er skrevet og udgivet på baggrund af input og erfaringer fra dygtige medarbejdere på tværs af idverde Danmarks virksomheder. Bogen henvender sig til alle relevante aktører i anlægsbranchen samt til alle offentlige såvel som private interessenter, der ønsker at blive informeret om og engageret i samarbejdet om at øge biodiversiteten.

Denne bog er udarbejdet med formålet om at skabe rum til dialog, samarbejde og fælles indsats for at bevare og øge biodiversiteten i Danmark. De mange ubekendte faktorer i arbejdet med etableringen og den videre drift af biodiverse arealer kalder på nye initiativer, fremgangsmåder og metoder til den fremtidige håndtering. Vi er klar til at assistere jer i dialogen, anlægsprocessen og driften samt i arbejdet med deling af viden og erfaringer.

Vi tror på, at naturens egne løsninger er svaret på klima- og biodiversitetskrisen. Derfor arbejder vi i idverde Danmark, såvel som resten af vores kollegaer i Europa, ud fra en bæredygtighedsstrategi, der indeholder tre hovedindsatsområder: mennesker, miljø og klima; de indrammer de ni indsatser, vi arbejder målrettet med. Ydermere har flere af idverdes datterselskaber opnået bæredygtighedscertificeringen B Corp, der blåstempler og validerer vores indsatser og initiativer på bæredygtighedsfronten.

JYLLAND

70 21 54 00

FYN

70 21 54 00

SJÆLLAND

70 21 54 00

58 11 21 00

59 59 53 42

INDHOLDSFORTEGNELSE

Formål	6
idverde	7
Anvendelse	8
Oversigt	9
Jordbunden i Danmark	10
Biodiversitet og hjemmehørende arter	16
...og hvad med driften?	18
Urter	20
Græsser	46
Buske	58
Træer	74
Løg	90
Klatreplanter	108
Blomsterblandinger	116
Øvrige elementer	118
Planteoversigt	126
Noter	129
Stikordsregister	130

Certified

Corporation

Flere af idverdes datterselskaber har selvstændigt opnået bæredygtigheds-certificeringen B Corp. Det er en blåstempling af vores indsatser og initiativer på bæredygtighedsfronten, og viser at vi har forpligtet os til at fortsætte arbejdet med bæredygtighed.

FORMÅL

Begrebet biodiversitet dækker over jordens biologiske mangfoldighed, både i form af svampe, dyr, bakterier, planter og alt andet levende, der til sammen danner økosystemer. Nedgangen i biodiversitet er så stor, at den defineres som en økologisk krise af lige så stor og omfattende karakter som klimakrisen. Hvordan kan vi sammen vende udviklingen?

Biodiversiteten og karakteren af økosystemer på jorden har gennem tiden undergået store forandringer og båret præg af både høj og lav diversitet. Selv efter masseudryddelser af arter har de nedbrudte økosystemer genetableret sig, og biodiversiteten har indfundet sig igen. Desværre er vi nu vidner til, at jordens biodiversitet igen er faldende, og denne gang tyder alt på, at menneskeskabte klimaforandringer og andre menneskeskabte aktiviteter er primærårsagen til denne tendens.

Intensiv udnyttelse af store arealer til både landbrug, produktion samt infrastruktur og stadig stigende bebyggelse truer naturen og biodiversiteten både på nationalt og globalt plan. Sammen med overudnyttelse af planter og dyr, de menneskeskabte klimaforandringer, forurening samt spredning af skadelige, fremmede og aggressive arter er det de fem hovedårsager til, at biodiversiteten er udfordret, har FN's Naturpanel (IPBES) fastlagt.

Tabet af biodiversitet kommer til at påvirke os alle, da vi mennesker har brug for velfungerende økosystemer for at leve og overleve. Et økosystem i balance fungerer som leverandør af livsnødvendige tjenester som bestøvning af afgrøder og planter, rensning af vand og luft, opretholdelse af næringsstofkredsløb og sikring af muligheden for rekreativ anvendelse, såvel som æstetisk og visuel værdi.

De store og meget relevante problemstillinger i henhold til biodiversitetskrisen handler om handling, og om hvilke muligheder vi har for at vende denne udvikling - både på individbasis og i forretningsøjemed.

Hvis vi skal lykkes med initiativer og løsninger, er samarbejde på tværs af sektorer og faggrupper påkrævet. Etablering af fora til vidensdeling, uddannelse og information om nye initiativer er nødvendigt, for at vi sammen kan sætte alt ind i kampen for biodiversiteten.

IDVERDE

idverde betyder 'grønt identitet' – et navn, der afspejler vores ambitioner om at skabe et grønnere, mere biodiversitetsrigt og modstandsdygtigt Danmark. Som Europas førende anlægsgartnerkoncern, med mere end 150 afdelinger og 10.000 medarbejdere i seks lande, står vi med et vigtigt ansvar for at gå i front, når det handler om de klima- og miljøudfordringer, vores samfund står overfor.

idverde Danmark er moderselskab for Malmos A/S, idverde A/S, Lauge Bonde ApS, ZinCo Danmark A/S, OKNygaard A/S og Brolægger Kompagniet A/S. Som anlægsgartnere og landskabere ved vi, hvordan vi skaber og passer på det naturlige liv. Vi har naturen mellem hænderne hver dag.

Sammen har vi den nødvendige kapacitet og kompetencebredde, så vi kan bruge naturens egne løsninger til at skabe og pleje grønne områder i hele Danmark, der gavner mennesker, miljø og afhjælper klimaforandringer. Med ansvarlig ressourceanvendelse, klimatilpasning, naturlig CO₂-binding og fagligt funderede tiltag til øget biodiversitet ruster vi samfundet til fremtiden og bringer natur og mennesker i større balance.

Kombinationen af grøn faglighed, data og mange års praktisk know-how gør idverde til en stærk grøn partner i anlægsbranchen såvel som en faglig kompetent partner i driften.

idverde
Naturens løsninger

ANVENDELSE

Dette katalog er et værktøj, der hjælper dig til at få overblikket over hvilke planter du kan sammensætte for f.eks. at fremme særlige arter, skabe nye habitater eller mest mulig biodiversitet.

Denne bog er med til at danne overblik over en række planter, der bidrager til biodiversiteten, fordi de hver især understøtter dyrelivet. Plantearterne i bogen er delt op i kategorier af urter, græsser, buske, træer, løg, blomsterblandinger og øvrige elementer, der uddybes i kraft af deres egenskaber som levesteder og habitater for bier, sommerfugle og andre insekter.

Hvert afsnit indledes med en generel betragtning og beskrivelse af plantearten, særlige karakteristika, typiske anvendelsesmuligheder samt konkrete fakta såsom blomstringsperiode og -farve samt en indikation om hvilken type fugl, pattedyr, insekt eller sommerfugl, der typisk forbindes med den enkelte art.

Afsnittet, der indleder sektionen om træer, vil desuden indeholde en beskrivelse af tjenesten i-Tree, der gør det muligt at værdisætte træers økosystemtjenester.

For hvert træ, der bliver præsenteret, vil der være en faktaboks, der uddyber konkrete data om det pågældende træ under en række fastsatte parametre.

En beskrivelse af jordbunden, dens bidrag til værdifulde økosystemtjenester samt nødvendigheden af overensstemmelse mellem jord og plante vil også blive uddybet med henblik på at skabe de bedst mulige forudsætninger for fremtidens vellykkede og biodiversitetsfremmende beplantninger.

Udover præsentation af plantearterne og deres egenskaber i relation til biodiversitet vil bogen også understrege det presserende behov for vidensdeling på tværs af virksomheder og aktører i branchen, da ny- og gentænkning af metoder og standarder kan være relevante for at lykkes med de nødvendige ændringer.

OVERSIGT

URTER // 20

GRÆSSER // 46

BUSKE // 58

TRÆER // 74

LØG // 90

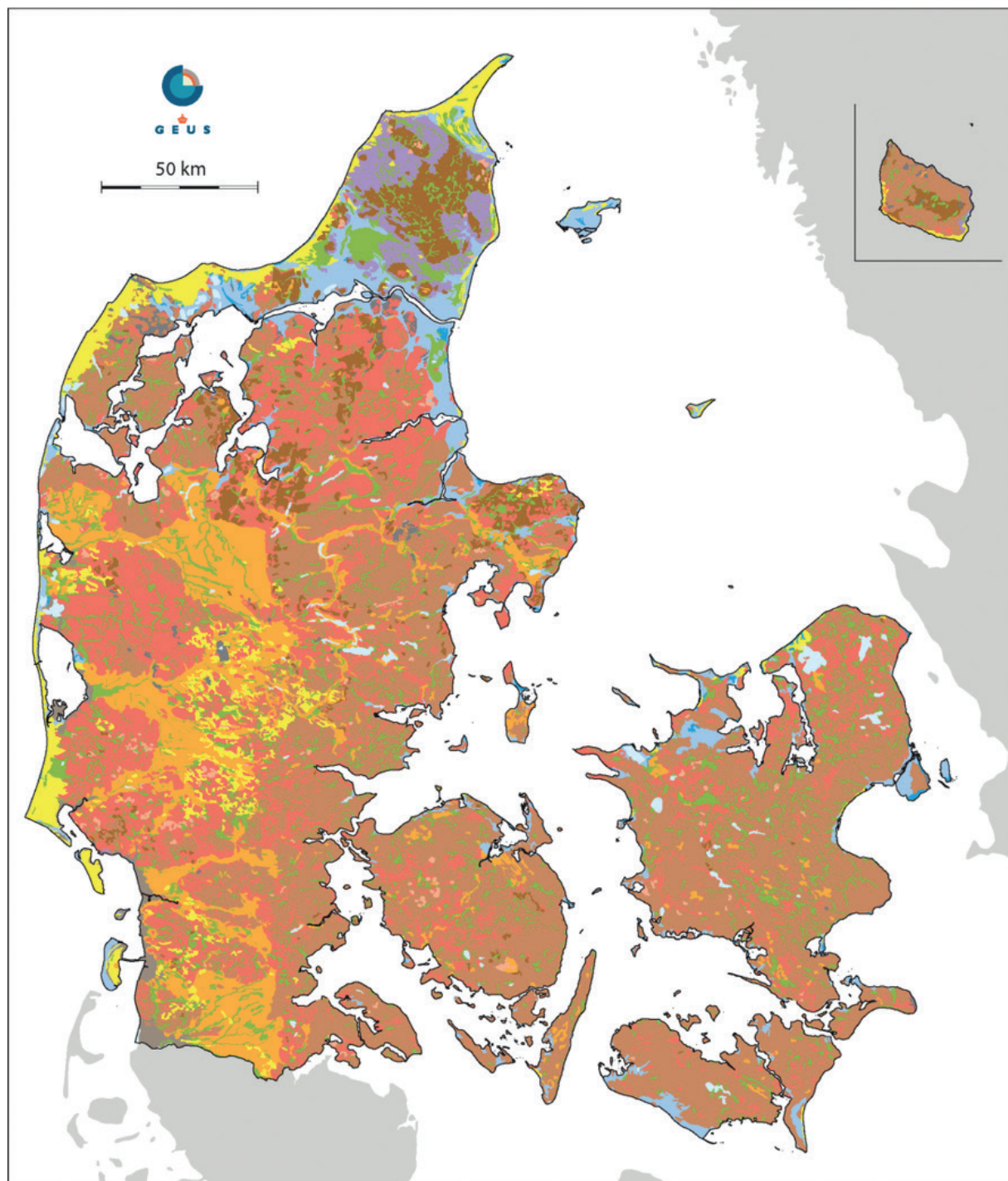
KLATREPLANTER // 108

ØVRIGE ELEMENTER // 118

BLOMSTERBLANDINGER // 116

JORDBUNDEN I DANMARK

Jord er ikke bare jord, lige som jordbund ikke bare er en ressource, der kan bruges op og erstattes igen, men et medium fyldt med liv og stor betydning for livet her på jorden. Jordens indhold af næringsstoffer og vand har derudover betydning for planter og deres vækst, ligesom valget af den rigtige jord til den rigtige plante har afgørende betydning for en succesfuld plantning.

Jordbunden fungerer i sig selv som et vigtigt økosystem med tilhørende økosystemtjenester som kulstoflagring og et rigt liv af bakterier, insekter og andre organismer, der bidrager til reguleringen af den næringsstofs-bank, der findes i jorden.

Vandforsyning- og rensning, fødevareforsyning samt råstof- og energiforsyning er blandt nogle af de andre økosystemtjenester, jorden bidrager med.

Planter har brug for 17 forskellige essentielle grundstoffer i deres livscyklus. H (brint) og C (kulstof) optages i form af CO_2 , H_2O i transpirationsprocessen og de sidste 14 fra jordvæsken.

For at sikre optimale vækstforhold til de ønskede planter er de rigtige jordbundsforhold nødvendige, lige såvel som læ-, vand- og lysforhold er afgørende for en succesfuld plantning.

Inden udsåning af frø eller plantning af den ønskede planteart er det vigtigt at konstatere, at plantematerialet er sundt og opfylder de artsspecifikke krav. Næste skridt for at sikre en vellykket beplantning handler om den altgørende kobling mellem jordtype- og bund og planter.

Dette kriterie kan tilgodeses ved at vælge plantemateriale ud fra geografisk lokalitet - og dertilhørende antagelser om pågældende klimaforhold for derefter at udvælge planter, hvis vækstbetingelser og egenskaber passer til de konkrete jordforhold og mikroklima.

En anden tilgang til processen er at vælge planter først. Om det er ønsket om øget biodiversitet, specifikke farver eller noget tredje, der er afgørende for valget, kan variere fra projekt til projekt, men passer jord og planter ikke sammen, vil resultatet ikke opnå sit fulde potentiale.

Hvis jorden på den ønskede lokalitet og ønskerne til planterne ikke passer sammen, tilbyder vi at undersøge og sammensætte det optimale vækstmedie med henblik på at skabe vitale plantninger, der kan bidrage til at højne biodiversiteten.

FINSANDET JORD

Neutral pH-værdi

UDPLUK AF ARTER TIL JORDTYPEN

Alm. Stedmoderblomst

Alm. knopurt

Alm. kællingetand

Alm. gedeblad

Stilkeg

Alm. Katost

Alm. Gedeblad

Vedbend

Alm. Røn

Engriflet hvidtjørn

Gul fladbælg

Brombær

Rødel

Seljepil

Smalbladet timian

Slåen

Alm. Hundegræs

LERBLANDET SANDJORD

Neutral pH-værdi

UDPLUK AF ARTER TIL JORDTYPEN

Skovfyr
Stilkeg
Krybende Læbeløs
Kratviol
Rejnfan
Enebær

Storblomstret kodriver
Kærtidsel
Løgkarse
Miliegræs
Gederams
Skov-Elm

Mirabel
Angelik
Ensidig Klokke
Gærdevikke
Lav ranunkel
Tveskægget ærenpris

SANDBLANDET LERJORD

Neutral pH-værdi

KB

UDPLUK AF ARTER TIL JORDTYPEN

Bidende stenurt
Blodrød Storkenæb
Ask
Håret høgeurt
Rundbælg
Småbladet lind

Smalbladet timian
Skovæble
Sankthansurt
Småblomstret Salvie
Kærtepileurt
Katteurt

Alm. Blåtop
Blåaks
Star
Fjergæs
Sommerfuglebusk
Purpursolhat

LERJORD

Neutral pH-værdi

UDPLUK AF ARTER TIL JORDTYPEN

Alm. Røn

Bøg

Brombær

Cikorie

Alm. Røllike

Eng-storkenæb

Fuglekirsebær

Fløjlsgræs

Alm. Kællingetand

Ager-Stedmoderblomst

Alm. Knopurt

Alm. Hvidtjørn

Alm. Kongepen

Blåhat

Smalbladet høgeurt

Stor fladstjerne

Rødkløver

Mirabel

BIODIVERSITET OG HJEMMEHØRENDE ARTER

Begrebet "hjemmehørende art" beskriver modsætningen til en "invasiv art", der er resultatet af bevidste eller ubevidste flytninger af arter mellem forskellige dele af verden, eller en "ikke-hjemmehørende art", der bruges om plante- eller dyrearter, der ikke hører naturligt hjemme i Danmark.

De hjemmehørende arter har igennem mange år tilpasset sig de jordbundsforhold, vi har på tværs af Danmark samt det danske klima og spiller derfor en stor rolle i forhold til eksisterende flora og fauna. Dermed ikke sagt, at ikke-hjemmehørende arter ikke har nogen positiv effekt for fugle, sommerfugle, bier og insekter. Det er blot en understregning af, at planterne har udviklet sig i takt med evolutionen i sammenhæng med tilsvarende hjemmehørende dyrearter.

Et øget fokus på vild natur, artsrigdom og mangfoldighed har vundet indpas i Danmark, og opmærksomheden på tabet af biodiversitet, de deraf afledte konsekvenser og muligheder for handling er heldigvis højt på agendaen for private såvel som offentlige virksomheder. Ved at dele viden med hinanden og samarbejde kan vi øge biodiversiteten i Danmark.

... OG HVAD MED DRIFTEN?

Selvom vi arbejder med naturbaserede løsninger og med aktivt at fremme biodiversiteten, betyder det ikke at vi læner os tilbage og lader den naturlige succession gå sin gang, helt uden vores indgriben. Det betyder at vi aktivt tager stilling til de områder vi arbejder med: Hvilke habitater findes her? Hvilken flora og fauna findes her – og hvad er karakteristisk ved den? Og hvordan kan vi understøtte det der allerede eksisterer ved at tilpasse driften derefter.

Når vi plejer og drifter beplantningen efter naturbaserede principper der i korte træk adskiller sig fra traditionel drift ved at være langt mere dynamisk, med naturlige processer for øje samt ved ikke at have den gennemgribende og omfattende kontrolprægede tilgang vi hidtil har været vant til.

Vi kortlægger områdets habitater, biotoper, arter og diversiteten i arter, men henblik på at kunne observere og træde til på de rigtige tidspunkter og så udarbejder vi driftsplaner der understøtter den plan og de ønsker og mål vi har sat os.

Dynamisk drift er en af hovedbegreberne inden for naturbaseret drift og drift af biodiverser arealer, og fordi tilgangen er en anden end vi før har været vant til, arbejder vi på at nedskrive og formulere en række beskrivelser og udførselskrav- og metoder der gør sig gældende for de elementer vi nu skal drifte med et nyt fokus for øje. Vi ved, at det ikke bare er os der har brug for retningslinjer og vejledninger til drift og vedligehold, og da vi i idverde har viden om, erfaringer med og lyst til at dele viden med hinanden, griber vi muligheden for at være med til at ændre noget. Måden vi drifter på. Måden vi tænker på. Måden vi tager en aktiv rolle i ændringen af procedurer og praksis, for at være med til at ændre dagsordenen.

URTER

Blomster er en naturlig og vigtig fødekilde for mange insekter, sommerfugle og bier. Derudover bringer de farverige plantekroner en æstetisk værdi i de fleste haver og landskaber. Urter har forskellige blomstringstidspunkter, så der kan med fordel planlægges at sætte urter med blomstringstidspunkt fra det tidlige forår til sent efterår. Det giver både et smukt udtryk og sørger for at der er pollen og nektar i en længere periode til de trængte insekter.

Fordi fødegrundlaget for mange insekter er pollen og nektar, er blomster meget vigtige. Udover selve blomsten er målet om at have noget i blomst igennem alle fire årstider et afgørende element for at bevare og øge biodiversiteten. Når det så er sagt, varierer det optimale blomstringstidspunkt mellem arter. Sommerfugle har fx brug for nektarrigge planter i perioden fra tidligt forår til sensommer for at indfinde sig, ligesom man, hvis man ønsker ynglende sommerfugle, skal være opmærksom på valget af de "rigtige" værtsplanter til den enkelte sommerfugl.

For at efterligne den naturlige plantevækst på områder, der fx afgræsses og dermed får et "uens" udtryk, er variation af høj og lav vegetation er vigtig. Samtidig er muligheden for uforstyrrede forhold et meget vigtigt element for biodiversiteten, da udvikling af plante- og dyreliv tager tid og har det bedst uden alt for megen menneskelig indgriben.

De vilde bier flyver oftest ikke mere end 200 meter for at skaffe føde til en uge, og derfor er det vigtigt, at der ikke er for langt mellem fødekilderne. Områdernes placering i sammenhæng giver insekter og dyr mulighed for at bevæge sig fra en nektarfylt blomst til en anden. Etableres områder til at øge biodiversiteten på store arealer, er spredningskorridorer fra et område til de næste nødvendigt.

ALMINDELIG KÆLLINGETAND

Lotus corniculatus

Almindelig kællingetand forekommer i hele Danmark. Planten er flerårig. Det er uvist, hvordan kællingetand har fået sit navn, men det kan muligvis være en hentydning til de gule blomsters lighed med skæve, deforme tænder.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives bedst i sol og vil gerne have plads at brede sig på.

Vokser på strandbredder, i klitter vejkanter, overdrev, enge, heder, marker og skrænter

JORDFORHOLD

Vokser både på tør og fugtig jordbund (næringsfattig)

BIODIVERSITET

DYRELIV

Næringsrig plante, der er populær blandt insekter. Mange arter lægger æg på planten. Særligt snudebiller er glade for de gule blomster

Sommerfugl: blåfugl, spættet bredpande, gråbåndet bredpande

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan sås hele året

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Planten er flerårig, og vil således ikke blomstre første år efter udsåning

SAMMENPLANTNING

indgår i mange blomsterengsblandinger

Se eksempler på engblandinger i kapitlet 'Blomsterblandinger' på side 116

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

10 - 30 cm høj.

LØV

Småblade: Omvendt ægformede

Blade: 3-koblede

BLOMSTRING

Blomstrer: Juni-juli

Blomsterne er gule med orange skær.

Frugt: bælg:

ALMINDELIG KNOPURT

Centaurea jacea

Almindelig knopurt er hyppigt udbredt i hele Danmark, med undtagelse af Vestjylland. Planten er flerårig. Blomsten minder lidt om tidsler, men knopurt har ikke torne.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser bedst på en solrig plads, eller let skygge.

Vokser på åben bund, på græsland, enge og vejkanter.

JORDFORHOLD

Trives bedst på en muldrig og veldrænet jord.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Udsås: april-juni og i september

Forspires indendørs: februar-marts

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Planten er flerårig, og vil således ikke blomstre første år efter udsåning

SAMMENPLANTNING

Trives godt i engblandinger. Se eksempler på engblandinger i kapitlet 'Blomsterblandinger' på side 116

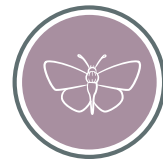
BIODIVERSITET

DYRELIV

God nektarplante, der tiltrækker både bier og sommerfugle.

Værtsplante for flere sommerfugle, hvis larver lever af planten.

Sommerfugl: Sortpletet Blåfugle, Brun Pletvinge, Græsråndøje

Sommerfugle
og bier

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

20 - 80 cm høj.

LØV

Blade: lancetformede

BLOMSTRING

Blomstrer: Juni-September

Store blålige blomster med fligede randkroner.

BLÅHAT

Knautia arvensis

Blåhat er en flerårig, hjemmehørende plante, hvis blomster producerer store mængder nektar, som tiltrækker mange insektbestøvere.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives i fuld sol, let skygge.

JORDFORHOLD

Vokser i veldrænet, gerne tør og mager havejord.

Tåler tørke

ANDRE FUNKTIONER

Hvis de afblomstrede blomster fjernes vil den blomstre hele sommeren.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Frøene kan sås hele året, men kræver en kuldeperiode for at spirre.

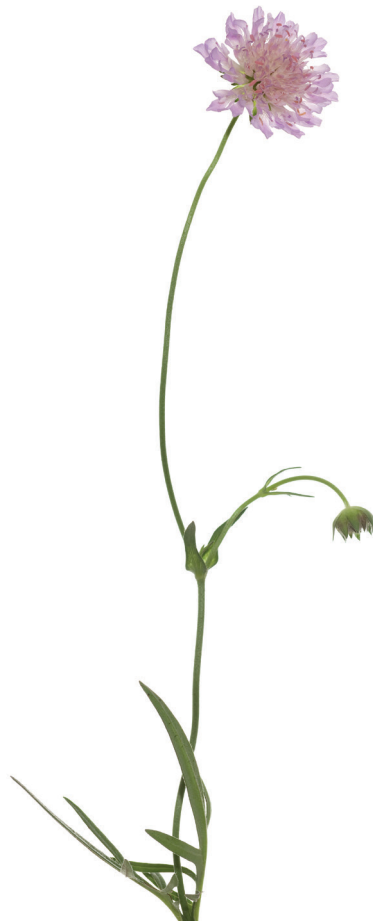
Sås typisk i februar.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Planten er flerårig, og vil således ikke blomstre første år efter udsåning.

SAMMENPLANTNING

God i det 'vilde' stauedebed

BIODIVERSITET

DYRELIV

Blåhats frugt har fedtlegme, der spises og på denne måde spredes af myrer.

Høj nektar-værdi der tiltrækker både bier og sommerfugle.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

30 - 80 cm høj.

LØV

Bladene er hele nederst og fjersnitdelte øverst med lancetformede bladafsnit.

BLOMSTRING

Blomstrer: Juli-Septemper

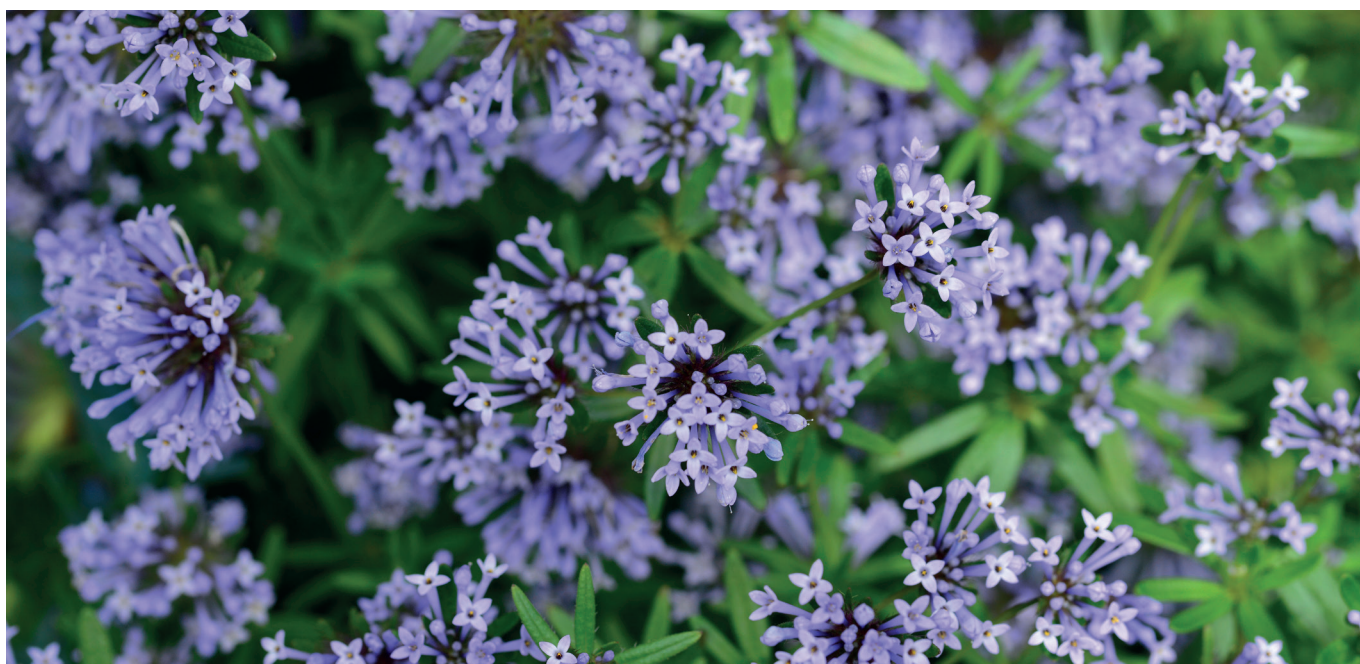
Kurvagtige, blå-violette blomster med høje oprette stilke

BLÅ SKOVMÆRKE

Asperula orientalis

Blå skovmærke er en enårig plante, der af og til benævnes som orientalsk mysike.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Foretrækker en solrig placering.

JORDFORHOLD

Vokser i de fleste jordbundstyper.

ANDRE FUNKTIONER

Tørrede skovmærker kan blive giftige, hvis de udsættes for fugt.

Plantens rødder kan bruges til plantefarvning – farven bliver rødlig.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Sås direkte på voksestedet fra april til juni.

Planten visner efter afblomstring

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Enårig plante, blomstrer meget længe. Bedst egnet til udsåning på friland

SAMMENPLANTNING

Trives godt som skovbund.

Kan oplagt anvendes under træer, men den er også pæn i krukker sammen med andre stauder eller roser

BIODIVERSITET

DYRELIV

Urten tiltrækker bier, sommerfugle og andre insekter.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

30 - 40 cm høj.

LØV

Små lancetformere blade med hel rand.

Bladene sidder i en krans rundt om stænglen.

BLOMSTRING

Blomstrer: Juni-Oktobre

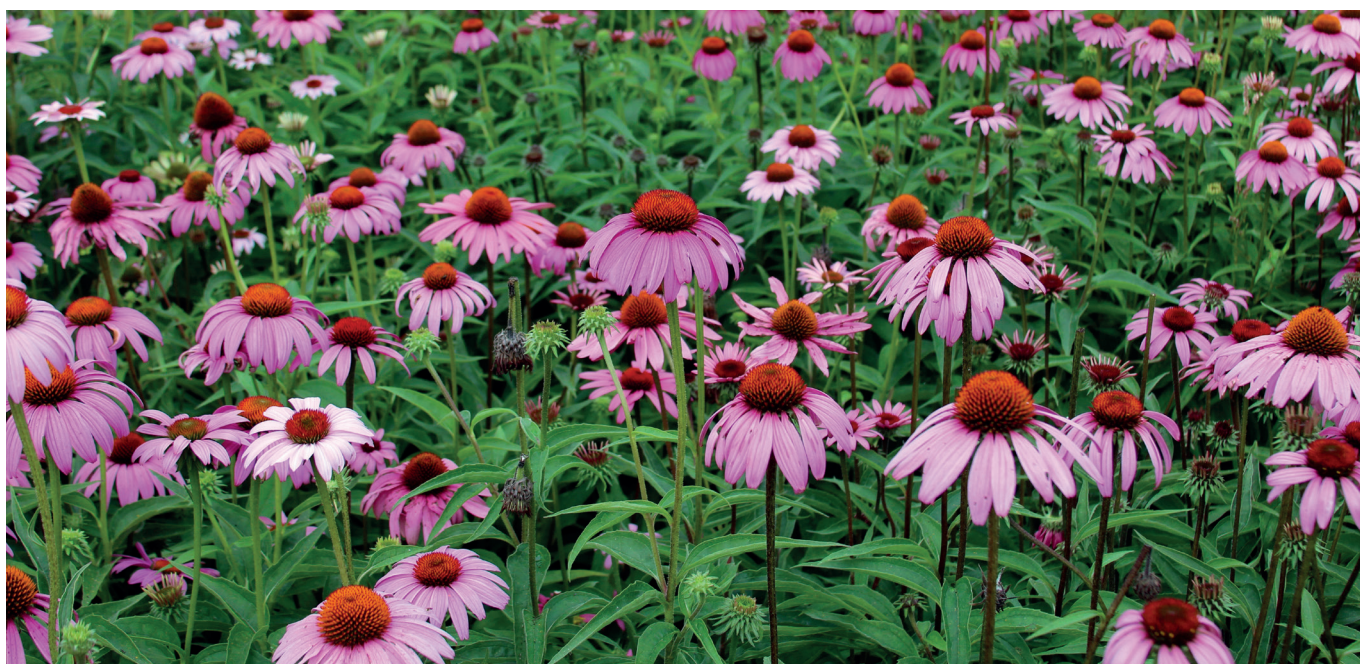
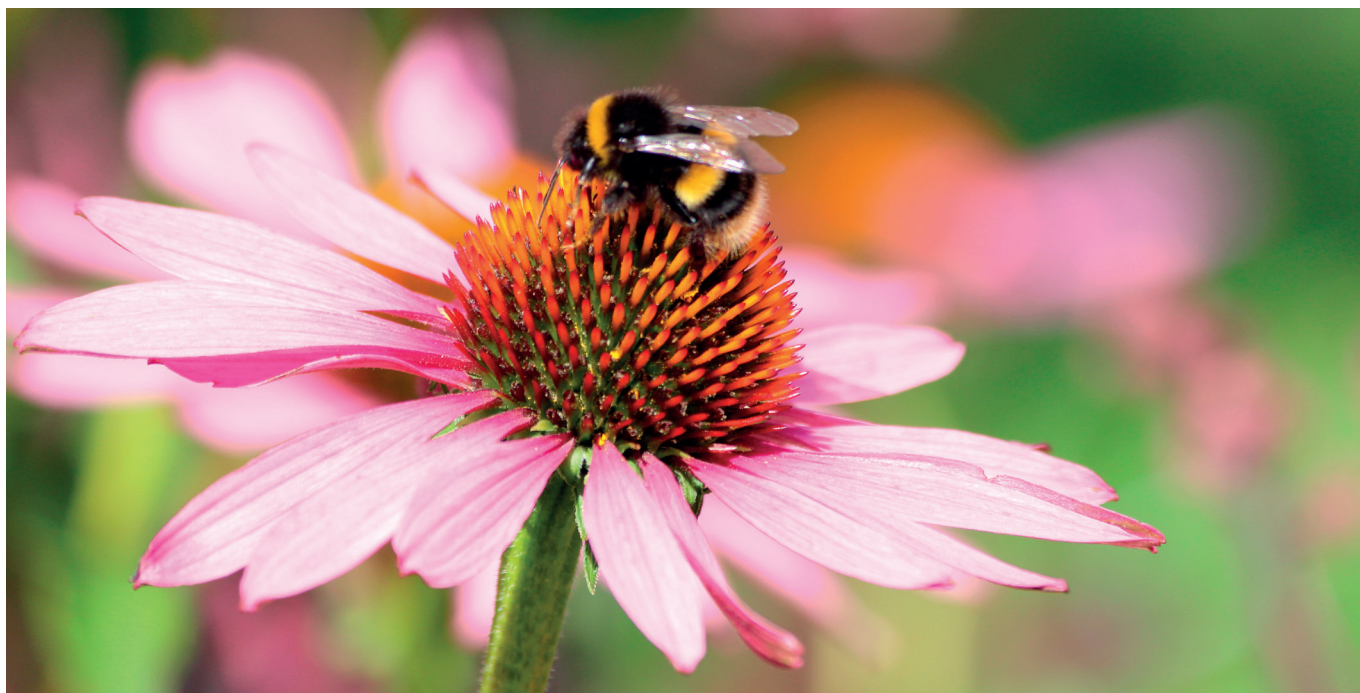
Lavendelfarvede blomster i kvaste.

Lang blomstringstid

PURPURSO LHAT

Echinacea purpurea

Purpursolhat er en flerårig staude, der med tiden er blevet meget populær i Danmark og bruges typisk i sammenplantninger både i private haver og offentlige arealer. Stauden får store, duftende blomster i farver changerende fra pink, til purpur og lilla. Purpursolhat er nøjsom og kan vokse på en let og veldrænet jord - gerne solrigt placeret.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Tåler høj sol og er tolerant overfor vind.

JORDFORHOLD

Trives bedst på tør til let fugtig, gerne mager og solåben bund.

Moderat salttolerance.

Vokser bedst i neutral, mild sur eller mild basisk jord.

ANDRE FUNKTIONER

Det videnskabelige artsnavn 'corniculatus' betyder 'forsynet med små horn' og henviser til plantens bægerne, der har små strittende bægertænder.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan sås eller plantes som barrodsplanter eller i pletter. Udplantes i fuld sol. Der kan stå 9 planter pr m². Let vanding i etableringsfasen kan forbedre vækst.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Nøjsom vanding. Vær opmærksom på udtørring/overvanding.

Nedklipping af stængler - gerne tidligt forår.

SAMMENPLANTNING

Trives godt i engblandinger. Se eksempler på engblandinger i kapitlet 'Blomsterblandinger' på side 116

BIODIVERSITET

DYRELIV

God sommerfugle- og biplante med høj nektarværdi. Danner skjul for bl.a. pindsvin.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Pattedyr

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

10 - 30 cm høj.

LØV

Grønne lancetformede blade på 5-10 cm. Planten er løvfældende.

BLOMSTRING

Lyserøde blomster med orange anstrøg. Sidder 4-7 i en skærm.

Blomstrer i Juni-August

ALMINDELIG MERIAN

Origanum vulgare

Den almindelige merian er en flerårig, hjemmehørende plante. Den er således en eminent biplante og fantastisk sommerfugleplante.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser bedst på en solrig plads - men kan også trives i halvskygge.

Tåler tørke og er oplagt til krukker og plantekasser.

JORDFORHOLD

Trives bedst i veldrænet, sandet jord, men kan også plantes i alm. havejord.

ANDRE FUNKTIONER

De tørrede blade bruges under navnet oregano som krydderi.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Udsås april-maj eller forspires/koldsås fra februar.

Frøene plantes i overfladen.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Merian kan høstes efter behov.

Stilke klippes af et par cm over jorden.

SAMMENPLANTNING

Planten egner sig til blomster- og vildenge eller i køkkenhaven og højbede, fx mellem løg, gulerødder og kartofler.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Tiltrækker mange bier og sommerfugle, da den er både nektar- og pollenholdig. Værtsplante for sortpletet blåfugl.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

20 - 50 cm høj.

LØV

Mørkegrønne blade.

BLOMSTRING

Juli - tidlig Oktober

Sartrosa farvede blomster.

LØGKARSE

Alliaria petiolata

Løgkarse er en toårig plante, der ser ret forskellig ud i sit første og andet leveår. Den kendes især på bladenes kraftige lugt af løg. Den er naturligt hjemmehørende i Danmark og i det meste af Europa, hvor den trives i fx skovbryn og langs vandløb.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Klarer både fuld sol og skygge.

Gror i udkanten af marker, skove, hegn og græsland, ved tangvolde eller buskadser, i parker og haver.

JORDFORHOLD

Trives bedst i muldjord.

ANDRE FUNKTIONER

Løgkarse er egentlig en ukrudtsplante, men den er både smagfuld, let at bruge i køkkenet.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan sås udendørs hele året.

De små frø dækkes med et tyndt lag jord og vil spire fra det tidlige forår.

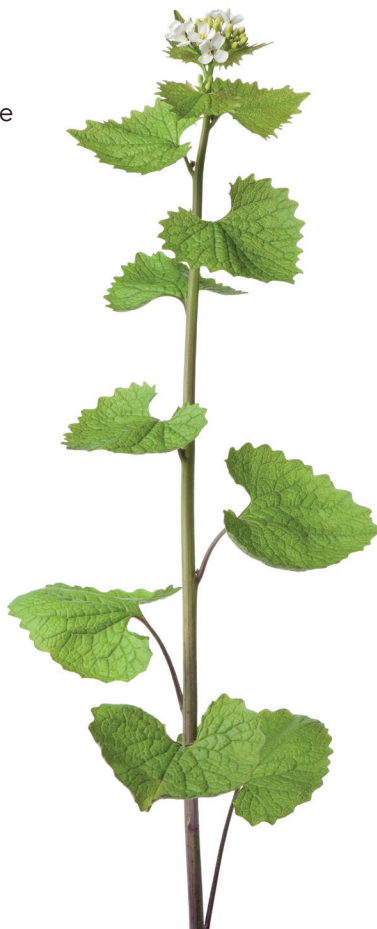
DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Planten danner lange, tynde frugter, kaldet skulper, med små sorte frø i.

Skulpen tørrer i løbet af efteråret - og de små frø drysser ud i løbet af vinteren

SAMMENPLANTNING

Planten egner sig til blomster- og vildenge eller i køkkenhaven og højbede, fx mellem løg, gulerødder og kartofler.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Planten tiltrækker kålsommerfugle, som lægger æg på bladene. Blomsterne bruges af mange insekter, og er vigtigt næring for flere sommerfuglearter.

Blomsterne bestøves af fluer, bier, svævefluer o.a. De suger nektar - og bestøver samtidig planten.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

40 - 100 cm høj.

LØV

Hjerte-formede blade med store takker.

Nederst ved roden har planten en krans af nyreformede blade med lange stilke.

Bladene kan plukkes hele året.

BLOMSTRING

Maj-Juni.

Hver blomst har fire hvide kronblade. De sidder to og to over for hinanden, så de danner et lille kors

ALMINDELIG STEDMORBLOMST

Viola tricolor

Almindelig stedmoderblomst er en enårig urt med en opstigende vækst. Stænglerne er glatte og ofte forgrenede. Der findes to underarter i Danmark.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Blomstrer både i fuld sol og halvskygge.

JORDFORHOLD

Trives fortrinsvis i sandjordsegne;
Sandet, mager agerjord, strandarealer,
klitter, grusgrave m.v.

Tåler frost.

ANDRE FUNKTIONER

Blomsterne er spiselige, og kan bruges
i salater.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Tiltrækker alle arter af
"Perlemorsommerfuglen", som lægger
sine æg på violernes plantedele.

Sommerfugle
og bier

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Frøene sås i efteråret, så de kan nå at
etablere små planter inden det tidlige
forår.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Blomstrer allerede i marts, hvis man har
sået dem i efteråret.

Planten gror videre selv om de bliver
dækket af sne og får frost.

SAMMENPLANTNING

Planten trives som ukrudt i afgrøder på
let jord.

Her findes den sammen med den
gængse ukrudtsflora.

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

ca. 25 cm høj.

LØV

Løvbladene er langstilkede og med
kileformet grund.

Akselbladene er store og dybt fligede.

BLOMSTRING

Maj-September.

ENGKARSE

Cardamine pratensis

Planten er en hjemmehørende, flerårig og ret almindelig vild plante. Den ses undertiden i store klynger på afgræssede engarealer, hvor kreaturerne undgår engkarsen på grund af dens skarpe smag

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Fuld sol eller let skygge.

JORDFORHOLD

Jorden skal være tilstrækkelig fugtig og muldrig. Planten vokser ved søbredder, i grøfter, moser og på våde enge.

ANDRE FUNKTIONER

Alle steder, hvor man ville bruge enten almindelig karse eller brøndkarse, kan man erstatte med engkarse.

Planten kan også bruges som urte-te.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan sås hele året – er særlig velegnet til koldsåning i vinterhalvåret. Ved såning i løbet af efterår/vinter, vil frøene spire det efterfølgende forår.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Som vildstaude kræver den ingen form for pasning, og den sørger selv for at brede sig, hvor forholdene tiltaler den.

SAMMENPLANTNING

Findes sammen med engkabbeleje, engnellikerød og flere forskellige arter af star

BIODIVERSITET

DYRELIV

Nektarplante for mange bier og andre insekter.

Desuden værtsplante for sommerfuglene Aurora og Grønåret kålsommerfugl.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

15 - 50 cm høj.

LØV

Engkarsen er en opret plante med fjersnitdelte, grønne blade med op til 10 småblade uden stilk.

Småbladene på de nederste blade er mere afrundede end på de øverste, hvor småbladene er linieformede.

BLOMSTRING

Maj-Juni.

Blomsterne er lyserøde eller lilla med gule støvknapper. De består af fire kronblade, som danner et kors.

KNOLDET MJØDURT

Filipendula vulgaris

Hjemmehørende i Danmark, men er efterhånden ikke så almindelig længere. Knoldet Mjødurt er efterhånden ret sjælden på grund af tilgroning og anden ødelæggelse af voksestederne. Den er stort set fraværende i Vestjylland, grundet det overvejende flade og sandede landskab.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives i fuld eller let sol.

JORDFORHOLD

Jorden skal være tilstrækkelig fugtig og næringsrig.

Planten vokser langs motorveje, i grusgrave, på overdrev, tørre enge, vejskrænter, gravhøje m.v.

ANDRE FUNKTIONER

Rødderne har elliptiske knolde, hvilket har givet planten dens danske navn.

Æteriske olier giver blomsterne en sødme i både duft og smag.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan sås hele året – er særlig velegnet til koldsåning i vinterhalvåret. Ved såning i løbet af efterår/vinter, vil frøene spire det efterfølgende forår.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Flerårig urt, Blomsterne insektbestøves af pollensamlende insekter, og frugterne spredes med fugle, dyr og ved vindslyngspredning

SAMMENPLANTNING

Tørre enge, skrænter og bakker med alm. knop, alm. kællingetand, blåkløkke.

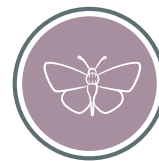

BIODIVERSITET

DYRELIV

Blomsterne insektbestøves af pollensamlende insekter, og frugterne spredes med fugle, dyr og ved vindslyngspredning.

Knoldet Mjødurt er bl.a. vært for den truede sommerfugl Fransk Bredpande.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Pattedyr

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

20 - 50 cm høj.

LØV

De fleste blade sidder nederst på stængelen, som er udpræget fåbladet foroven.

Småbladene er grovtakkede og ca. 1 cm lange.

BLOMSTRING

Juni - August.

Blomsterstanden består af mange vellduftende blomster med 6-8 mm lange kronblade.

LUCERNE

Medicago sativa

Lucerne er en gammel kulturplante, der benyttes til grønfoder og formalet hø (lucernemel), der fortrinsvis anvendes til fodring af fjerkræ, bl.a. for at forebygge en skørbuglignende sygdom hos disse dyr. Planten er flerårig.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives i fuld sol.

JORDFORHOLD

Kræver tør og sandet jord med et højt indhold af kalk.

Planten findes den forvildet i de lerede og kalkrige jorde i det nordlige og østlige dele af landet.

ANDRE FUNKTIONER

Planten har en mild, let nøddeagtig smag.

Friske grønne spirer kan endda bruges som den første grønne mad til småbørn.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Flerårig urt, sås tidlig forår eller efterår

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Trives på strandoverdrev med arter som liden sneglebælg, nikkende kobjælde, aksærenpris

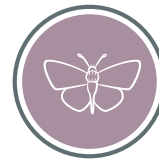
SAMMENPLANTNING

Trives sammen med bl.a. aksærenpris, dansk astragal, knoldranunkel, liden sneglebælg.

BIODIVERSITET

DYRELIV

God nektarplante for insekter, specielt bier.

*Sommerfugle
og bier*

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

30 - 70 cm høj.

LØV

Trekoblede, takkede blade.

BLOMSTRING

Juli - September.

Blomsterne er blåviolette og samlet i en kort klase. Bælgene er snoede og ligner et lille sneglehus.

HUMLESNEGLEBÆLG

Medicago lupulina

Humlesneglebælg er almindelig i hele Danmark. 1-2 årig urt med insektbestøvning.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser bedst i let skygge.

JORDFORHOLD

Trives i veldrænet, varm jord.

Planten er almindelig i græsplæner, vejkanter, brakmarker, ruderater, dyrkede marker og græsvegetation.

ANDRE FUNKTIONER

Det danske slægtsnavn "Sneglebælg" hentyder til den snoede bælgfrugt.

Artsnavnet "Humle" kommer fra blomsterhovedernes lighed med humlens blomsterstand.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Udsåninger i juni overvintrer usikkert, men udsåninger efter 1. juli overvintrer.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Planten anvendes i landbruget som grøngødning og til ukrudtsbekæmpelse.

SAMMENPLANTNING

Planten trives sammen med bl.a. hjertegræs, hundegræs, og almindelig knopurt.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Næringsrig plante som er vært for sommerfuglelarver.

Planten tiltrækker blandt andet sommerfuglen Blåfugl.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

60 - 90 cm høj.

LØV

Tredelte blade og med brodspidsede småblade.

BLOMSTRING

Maj - September.

Blomsterne har opret fane og vinger, som er lysegule og sidder samlet i hoveder med 10-40 i hver.

GRÆSSER

Græs kan mere end at være et grønt underlag på fodboldbanen. Når græsser får lov at stå, danner de frø, som er en vigtig fødekilde for mange fugle. Derudover tilbyder det høje græs høj værdi, da det fungerer som levested for mange dyrearter og beskytter mange insekter mod vinterens kulde.

Ofte er græs forbundet med bold- og golfbaner og et klippet og trimmet udtryk. Det er dog imidlertid ikke det græs, vi taler om, når vi ønsker at øge biodiversiteten. Får græs lov at vokse sig langt uden at blive klippet ugentligt i vækstsæsonen, sætter det frø, der fungerer som føde for mange fuglearter, ligesom det høje græs kan beskytte mange insekter imod kulde og vinteren og være skjulested for både små og store dyr.

Også prydgræsser har vundet mere og mere indpas i Danmark og er nu et anerkendt element i haver og parkanlæg. Græsserne er hårdføre og er derfor modstandsdygtige over for de ændringer i klimaet, vi står i og overfor, samtidig med at de skaber nye levesteder for insekterne.

I modsætning til urter og løgblomster byder græsserne ikke på nektar til insekterne, men selvom de ikke har værdi som "fødeplante", har deres egenskaber i form af levested høj værdi.

Kombineres prydgræsserne med urter, løgblomster og andre blomstrende plantearter optimeres forholdene for insekter, bier samt sommerfugle, og biodiversiteten øges.

FLØJLSGRÆS

Holcus lanatus

Fløjlsgæs er en flerårig plante, som ofte danner store, løse tuer. Den kan kendes året rundt på sin karakteristiske fløjsbehåring. Frøene spredes let med vinden og de omgivende avner tjener som flyveapparat.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Tåler og trives godt i fugtige kår og kan overleve korte perioder under vand

JORDFORHOLD

Trives på mager, sandet jordbund.

Vokser på fugtige enge, langs vejkanter og græsland.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Frøene sås direkte på voksestedet i april - september.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Tåler og trives med hyppig slåning eller nedbidning.

SAMMENPLANTNING

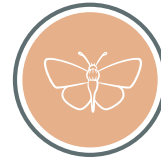
Findes i hele landet sammen med bl.a. hjertegræs, vibefedt, europæisk engblomme, blåtop og bredbladet kæruld.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Værtsplante for flere insekter og sommerfulge – bl.a. sommerfuglene Vejrandøje, Skovrandøje, Skråstregbredpande og Stregbredpande.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

20 - 60 cm høj.

LØV

Linjeformede blade. Hele planten er tæt grålig og fløjlsartet.

BLOMSTRING

Juni - Juli

Blomsterstanden er en sammenkneben og noget udspærret top af to-blomstrede småaks. Blomsterstanden er hhv. hvidlig- og rødligbleg på hver sin side.

MOSEBUNKE

Deschampsia cespitosa

Mosebunke er en vintergrøn flerårig græs med tueformet vækst. Som kulturgræs er planten en ny art i Danmark. Arten udmærker sig ved stor skudtæthed og meget høj skyggetolerance.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser i sol og halvskygge.

JORDFORHOLD

Trives på fugtig, næringsfattig og sur til neutral bund.

Vokser i enge, grøfter og i fugtig skovbund og blandt de typiske planter i danske moser.

ANDRE FUNKTIONER

England har man optalt mere end 4000 individer, fordelt på over 200 arter.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan plantes i foråret eller efteråret.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Bruges i blandinger til skyggebeliggende plæner, hvor der er nok vand.

SAMMENPLANTNING

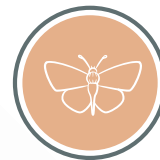
Kan kombinere med forårsløgplanter, og helst en art, som kan holde i mange år – f.eks. vintergækker, erantis, krokus, skilla, perlehyacint eller snepryd.

Passer godt sammen med blåtop, almindelig jomfruhår, almindelig star, grenet pindsvineknop og klokkelyng.

BIODIVERSITET

DYRELIV

De tætte tuer er et godt overvintringssted for smådyr som mindre pattedyr, insekter og spindlere.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Pattedyr

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

50 - 150 cm høj.

LØV

Flade og linjeformede blade med skarpe kanter. Oversiden er ru og stribet i modlys.

Farven er klart grøn på begge sider.

BLOMSTRING

Juni - Juli

Ufuldkomne blomster samlet i småaks, som sidder i en stor, åben top.

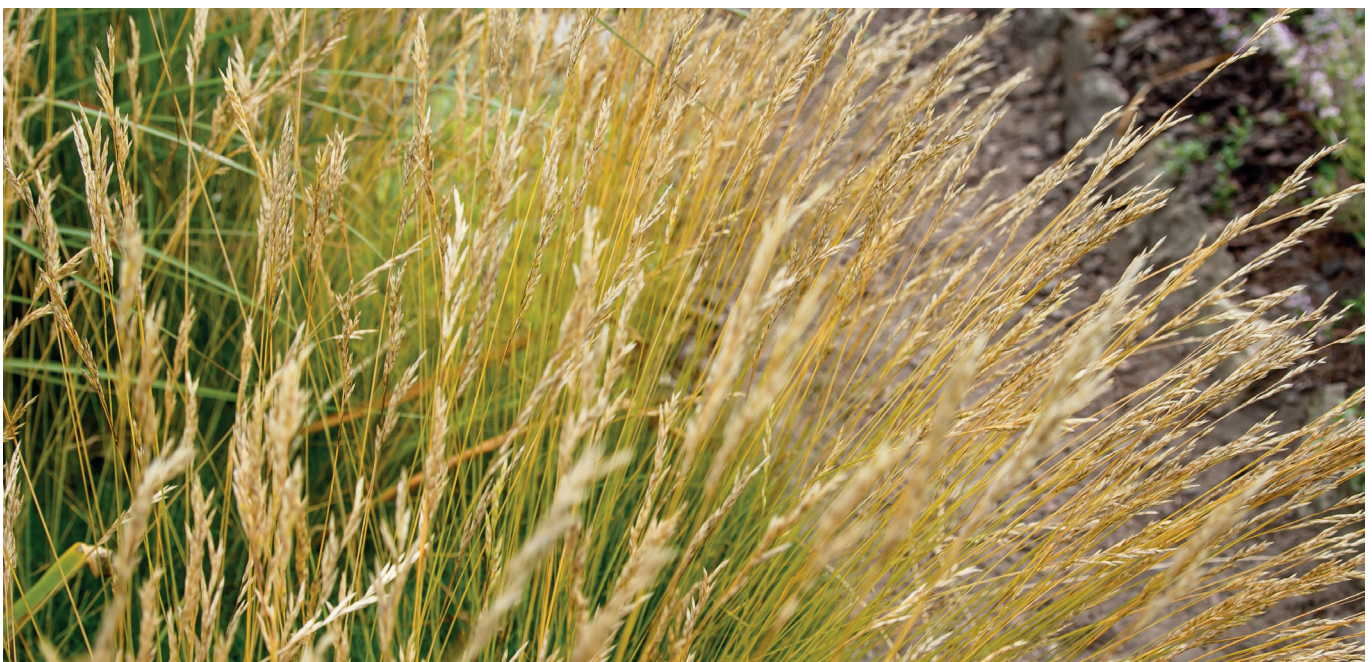
FÅRESVINGEL

Festuca ovina

Fåre-Svingel danner tætte tuer uden udløbere. En flerårig græs med vindbestøvning og vindslyng- eller dyrespredning af frøene.

Denne græsart, som er meget almindelig i hele Danmark.

Hvis man lader græsset smide frø, vil beplantningen sprede sig markant. Vil man sikre at der kommer blomster år efter år, fjerner man afklip inden græsserne smider frø.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser på solrige områder

JORDFORHOLD

Trives i tør og veldrænet jord.

Vokser på overdrev, strandoverdrev, oldtidshøje, grå klit m.v.

ANDRE FUNKTIONER

Denne græsart bruges ofte som pionerer mod erosion.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Sås i August-September

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Velegnet som bunddække på mager jord eller som grupper i forgrunden af større beplantninger med græs, da den ikke bliver så høj.

SAMMENPLANTNING

Tuedannende græsser - giver plads til blomstrende urter.

Vokser sammen med bl.a. alm. gyldenris, alm. kongepen, femhannet hønsetarm.

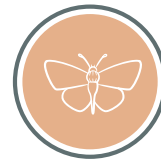

BIODIVERSITET

DYRELIV

Værtsplante for sommerfuglearterne: Kommabredpande, Græsråndøje og Okkergul Råndøje.

Frøene spises af småfugle.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Tuen bliver ca. 25 cm.

De blomsterbærende bliver 35-40 cm.

LØV

Bladende er 0,3-0,5 mm brede.

Grågrønne og med ru til korthåret bladovrside.

BLOMSTRING

Maj - Juni

De karakteristiske tuer kan ses i det meste af vækstsæsonen.

Småaksene er lysegrønne til brunlige

ALMINDELIG HUNDEGRÆS

Dactylis glomerata

Flerårig urt med vindbestøvning. Frugterne har spidse avner, som kan hænge ved dyrepelse eller spredes ved vindslynspredning.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser på åben bund.

JORDFORHOLD

Halvskygget næringsrig og lermulede jord

ANDRE FUNKTIONER

Det latinske slægtsnavn "Dactylis" kommer af græsk "daktylos" = "finger" og hentyder til blomsterstandens fingerformede lapper.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Flerårig urt med vindbestøvning. Frugterne har spidse avner, som kan hænge ved dyrepelse etc. og spredes også ved vindslyngspredning

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Planten er en vigtig fodergræs. Dyrkes også til høslæt og afgræsning.

SAMMENPLANTNING

Vokser tit sammen med sumpkællingetand, gul fladbælg, fløjlsgræs, stivhåret borst og kærtidsel.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Vigtig for sommerfugle og fugle.

Sommerfugle
og bier

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

40 - 150 cm.

De blomsterbærende bliver 35-40 cm.

LØV

Bladene er 1 mm brede.

Bladene er kølede og ru at føle på, og bladskederne er sammentrykte og tveæggede. Grågrønne/blågrønne i farven.

BLOMSTRING

Juni - Juli.

Blomsterstanden er op til 15 cm lang. De enkelte småaks består af 2-5 blomster, hvor dækladene er beklædt med lange hår på kølen.

MILIEGRÆS

Milium effusum

Miliegræs er en flerårig, urteagtig græsart med en tueformet vækst.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives både i sol og skygge

JORDFORHOLD

Foretrækker fugtig muldbund.

Arten er almindelig i de østlige dele af landet, mens den er sjælden i de vestligste dele. Den er knyttet til blandede løvskove og krat.

ANDRE FUNKTIONER

Lyser meget op med sine karakteristiske gulgrønne farver.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan plantes hele året rundt, blot jorden ikke er frosset eller tør.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Miliegræs kan deles i det tidlige forår

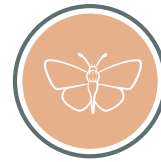
SAMMENPLANTNING

Findes sammen med bl.a. alm. brunelle, alm. engelsød, alm. fredløs, alm. gedeblad, alm. hylde, alm. hæg.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Vigtig for sommerfugle og fugle.

Sommerfugle
og bier

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

30 - 50 cm.

LØV

Bladene er 1 cm brede.

Bladene er kølede og ru at føle på, og bladskeuderne er sammentrykte og tveæggede. Grågrønne/blågrønne i farven.

BLOMSTRING

Juni - Juli.

Blomsterstanden er op til 15 cm lang. De enkelte småaks består af 2-5 blomster, hvor dækladene er beklædt med lange hår på kølen.

BUSKE

Mange forskellige buskarter giver føde og skaber levesteder for insekter, sommerfugle og bier, der igen danner fødegrundlag for en række fugle og vildt. Herudover fungerer buske som læ for mange dyrearter, ligesom de bruges som overvintringssted eller ly for dyreunger.

Bærbuske er selvsagt gode valg, der både ved blomstring og senere ved frugtsætning tiltrækker en lang række dyrearter, ligesom buske skaber mulighed for leve- og skjulesteder for mange dyr.

Mange danske buske blomstrer i foråret og lokker de første bier til, hvorfor valget af buskarter bør have effekten på biodiversitet for øje. Mange læhegn, remiser og skovbryn bærer præg af buske og små træer, og netop der ligger en oplagt mulighed for at skabe muligheder for leve- og skjulesteder for smådyr og insekter, men i lige så høj grad for fugle- og markvildt.

Buske i krat og hegn skaber også ly, læ og mulighed for at bygge huler, som de større pattedyr kan overvintre i eller bruge som opfostringssted for ungerne.

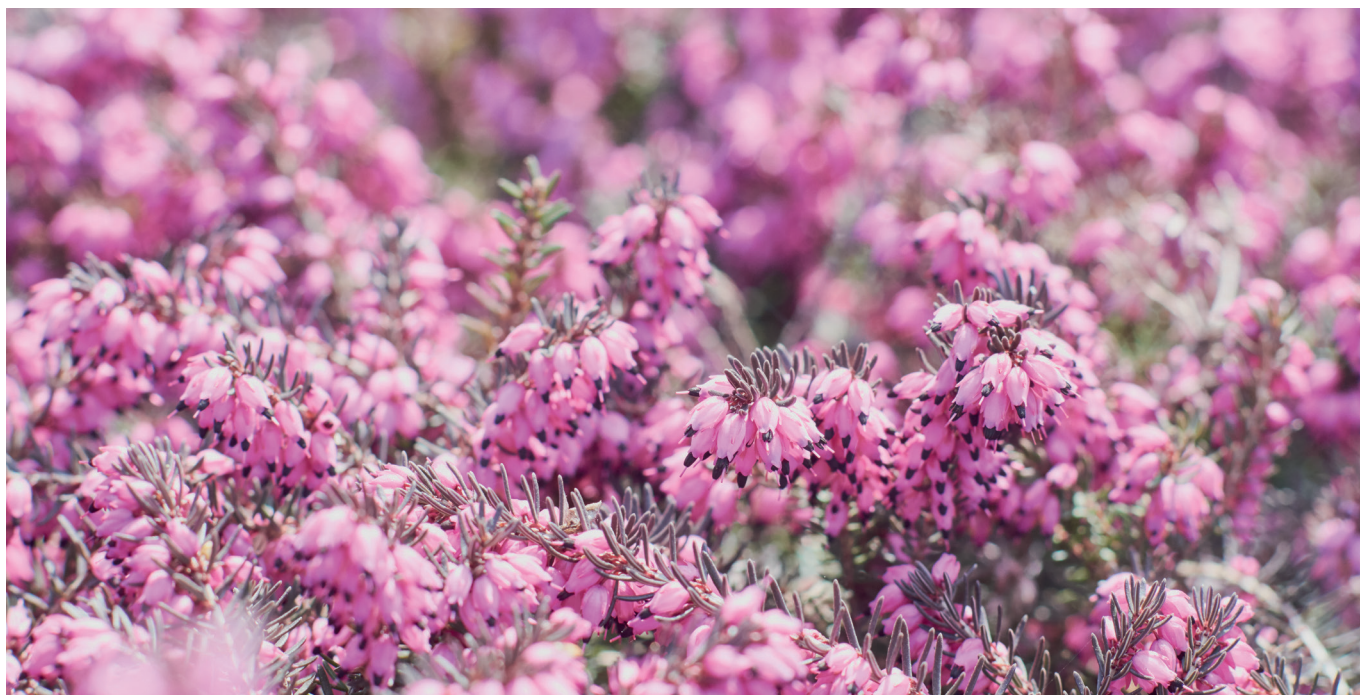

HEDELYNG (DVÆRGBUSK)

Calluna vulgaris

Hedelyng er en stedsegrøn dværgbusk med en opstigende og halvkugleagtig vækstform. Hedelyng er insektbestøvet. Frøene er meget små og dannes i kapsler. Hedelyngen producerer også masser af små frø, som udnyttes af frøtæger, visse løbebillearter og af den lille, sorte græstørmyre (*Tetramorium caespitum*), der høster og oplagrer plantefrø i underjordiske gallerier.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser i fuld sol.

JORDFORHOLD

Vokser fint i næringsfattige miljøer.

Vokser på åben, mager bund. Heder, moser, åbne skove, overdrev og vejskråninger.

ANDRE FUNKTIONER

Plantens nysprungete, hvide eller mørkerøde, blomster lokker bierne til og det giver den krydret aromatisk lynghonning.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Har brug for mykorrhiza. Her kan man enten skaffe sig en spandfuld hedejord, eller jord fra en etableret have med lyng.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Efterårsblomstrende lyng, Beskær let toppen årligt i slutningen oktober-december. Afhængig af blomstring.

SAMMENPLANTNING

Busken er afhængig af at få samliv med én eller flere svampe. Det kaldes mykorrhiza, svamperod.

Vokser godt sammen med tyttebær, almindelig kambregne og almindelig blåbær

BIODIVERSITET

DYRELIV

I lyngens opbygnings- og modenhedsfaser blomstrer den rigeligt, og blomsterne tiltrækker honningbier, humlebier, svirrefluer og andre insekter.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

15 - 75 cm høj.

LØV

Bladene er små, 2 til 3 mm, modsatte, med bagudrettede flige.

BLOMSTRING

Buskene ses hele året, men blomstrer i Juli - September.

Blomsterne er kortstilkede. Bægerbladene er 3 til 4 mm store, rosa, og omslutter kronen.

Kronen er kort, 4-fliget, rosa, med 8 støvblade og en lang griffel.

MIRABEL (BUSK-TRÆ)

Prunus cerasifera

Mirabel findes i hele landet, særligt omkring bebyggelser. Mirabel lyser op med sine hvide blomster i det tidlige forår og giver nektar til de tidlige bier.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser i sol og let skygge

Tåler meget vind, salt og mild frost.

JORDFORHOLD

Trives i almindelig, veldrænet havejord.

Vokser i havehegn, markhegn, krat, skovbryn, overdrev, gamle brakmarker o.l.

ANDRE FUNKTIONER

Frugterne modnes sidst Juni og kan både bruges til spising og syltning.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Udplantes i efteråret

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Kan beskæres mellem juli-sep når frugterne er væk, men træet stadig er stærkt - men kan også passe sig selv som i naturen

SAMMENPLANTNING

Plantes sammen med andre frugttræer, fx blomme, æbler

BIODIVERSITET

DYRELIV

Busken er kendt for at tiltrække bier, gavnlige insekter, fugle, sommerfugle/møl og andre bestøvere. Dens bær bliver spist af bl.a. ræve og grævlinger.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Fugle

Pattedyr

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

4 - 6 m høj.

3 - 4 m bred.

LØV

Bladene er lysegrønne og ægformede og svagt tilspidsede, 4-8 cm lange.

Ofte glatte på undersiden bortset fra lidt behåring på strengene; der er ofte tydelige og kraftige hår på siderne af midternerven i bladets nedre halvdel.

BLOMSTRING

Marts - April.

De hvide blomster sidder enkeltvis eller helst 2-3 sammen på hårløse stilke. De er velduftende og springer ud inden løvspring.

ENGRIFLET HVIDTJØRN (BUSK-TRÆ)

Crataegus monogyna

Planten er forvildet og efterhånden hjemmehørende i Danmark. Den har duftende hvide blomster og små orangerøde frugter, som fuglene elsker. Bruges ofte i læhegn, rabatter og på udsatte steder på grund af den store hårdførhed.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Tåler middel skygge og meget vind.

Tåler vårfrost og saltsprøjt.

JORDFORHOLD

Vokser på overdrev, i strandkrat, levende hegn og skovbryn i det meste af landet.

Gror i alle jordbundstyper med undtagelse af ekstremt sure jorde.

ANDRE FUNKTIONER

Ekstrakt fra blade, blomster og frugter af tjørn har været og er stadig meget anvendt i naturmedicin.

Tjørneved er meget hårdt og blev tidligere brugt til f.eks. drejearbejde og landbrugsredskaber.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan udplantes forår eller efterår

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

En hårdfør og nøjsom plante. Tålsom over for luftforurening, derfor også god i byklima. Velegnet solitært og i grupper, som by og gadetræ.

Tåler hård beskæring og klipning. Særligt velegnet til skovbryn og læplantninger. Anvendes ofte i læhegn, skovbryn og vildtbeplantning

SAMMENPLANTNING

Vokser normalt sammen med bl.a. ene, engelskræs, alm. engelsød, fjerbregne.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Blomsternes duft tiltrækker bestøvere som fluer, bier og sommerfugle.

Frugterne er eftertragtet af fugle.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Kan blive 15-20 meter, men findes oftest som en tætgrenet flerstammet busk eller et mindre træ.

LØV

Bladknopperne er spredte, små og udspærrede. Bladene er fligede med 3-5 indskæringer.

BLOMSTRING

Maj – Juni.

Blomsterne er hvide eller sjældnere rødlige og sidder i store skærmformede stande.

Frugterne er samlet i langstilkede klaser med op til 10-15 frugter, der modnes i September/Oktobre.

ALMINDELIG HVIDTJØRN (BUSK-TRÆ)

Crataegus laevigata

I Danmark er hvidtjørnen udbredt over det meste af landet med undtagelse af Vestjylland. Frugterne sidder i kortstilkede klaser. De er røde, glatte stenfrugter med 2-3 sten i hver frugt.

Meget hårdfør og nøjsom plante, der tåler det danske klima. Tålsom over for luftforurening og er derfor også god i byklima.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Tåler skygge og moderat vind.

JORDFORHOLD

Trives i middelgod og let fugtig jordbund. Vokser i lyse skove, langs skovbryn, i krat og på overdrev.

ANDRE FUNKTIONER

Hvidtjørn blev tidligere brugt i naturmedicin. Har desuden været brugt som podestamme for pære, æble og kvæde.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan udplantes forår eller efterår.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Egner sig som hegns- og skovbrynsplante, hvor den kan yde beskyttelse for opvækst af mere sårbare planter.

Tåler uden problemer kraftig beskæring, samt klipning med hækkesaks. Anvendes ofte i læhegn, skovbryn og vildtbeplantning

SAMMENPLANTNING

Kan plantes sammen med skovæble, mirabel og hæg

BIODIVERSITET

DYRELIV

Blomsterne tiltrækker insekter og bærædende fugle.

Frøstandene er med til at give fugle mad i vintermånederne. Aksen giver ly til diverse insekter og dyr.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Fugle

Pattedyr

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Kan blive 5 - 8 meter høj, men findes ofte som mindre træer eller med buskagtig vækst.

LØV

Bladknopperne er spredte og runde.

Bladene er spredte, ægformede med 3 lapper. De er stilkede og har store akselblade.

BLOMSTRING

Maj - Juni.

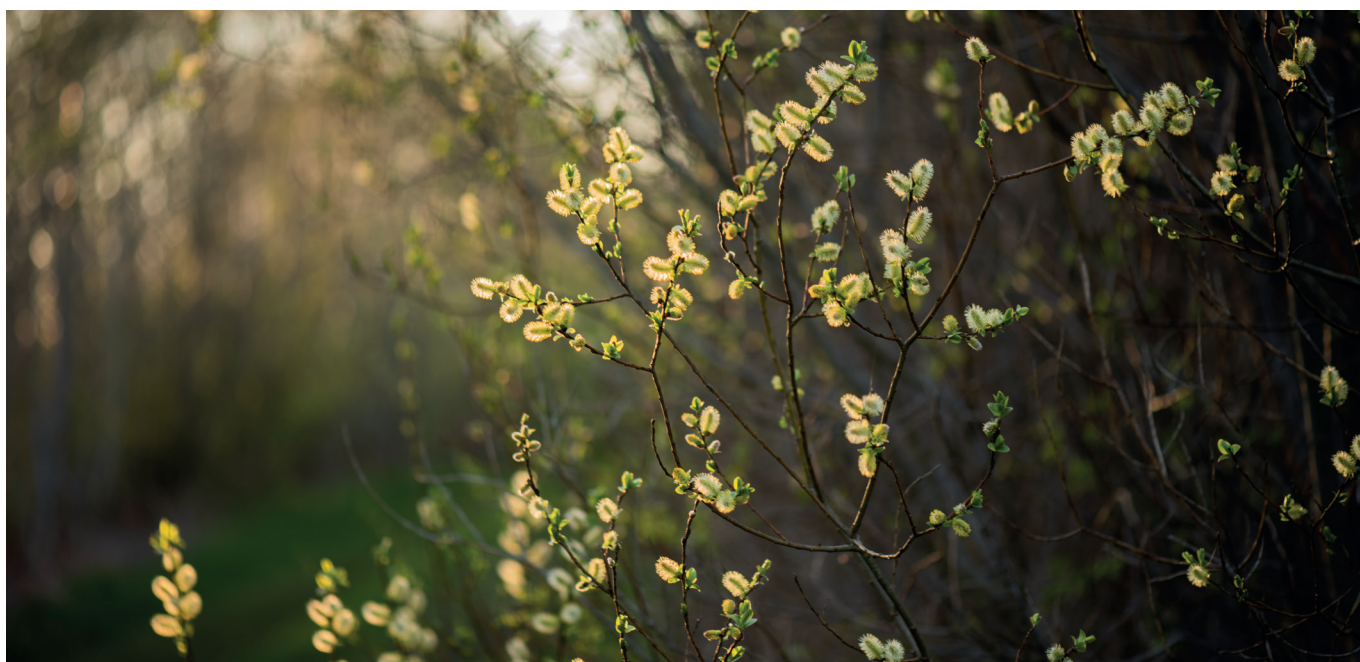
Blomsterne er hvide, små og samlede i halvskærme. Hvidtjørnens blomster har oftest 2-3 grifler, hvilket adskiller den fra engriflet hvidtjørn.

SELJEPIL (BUSK-TRÆ)

Salix caprea

Den største af de danske pilearter. Oftest ses den som en flerstammet busk med oprette grene. Pollen og nektar fra pil er en vigtig fødekilde for blandt andet bier, da der ikke er mange andre træer og buske, som blomstrer i det tidlige forår.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Lyskrævende.

Tåler vind og frost.

JORDFORHOLD

Vokser især på fugtig, næringsrig muld og på moræneler. Sjældent på sure og næringsfattig jord.

ANDRE FUNKTIONER

Planten er tvebo, d.v.s. han- og hunblomster sidder på forskellige individer.

Hanblomsten består af to støvdragere og et håret skæl; hunblomsten består af et håret frugtanlæg og et skæl.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan udplantes forår eller efterår

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Velegnet til plantning i læhegn og skovbryn.

Den tåler stærk beskæring og fornyer sig ved rods kud. Den har udpræget pioneregenskaber og kan let sprede sig i landskabet ved egen kraft.

SAMMENPLANTNING

Selje-pil tåler kraftig vind og beskæring.
- anvendes ofte i læhegn, skovbryn og vildtbeplantning – skovæble, mirabel og hæg

BIODIVERSITET

DYRELIV

Den er tæt knyttet til flere arter af sommerfugle, blandt andet sørgekåbe og iris, da deres larver lever af at spise bladene.

Bestøvningen sker af bier og andre insekter, som tiltrækkes af pollen fra blomsterne.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Kan blive op til 10 m.

LØV

Bladknopperne er ægformede og består af et stort hvælvet rødligt knopskæl.

Bladenes er oftest stilkede, 5-10 cm lange og 3-6 cm brede.

BLOMSTRING

Marts, før løvspring.

De modne frø er tæt besat med lang frøuld og spredes let af vinden. Frøet modnes i oktober og spirer med det samme.

SLÅEN (BUSK)

Prunus spinosa

Slåen er en meget almindelig busk i Danmark, hvor den især findes i den østlige del af landet. Findes også i det meste af Europa.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Lyskrævende.

Tåler vind og frost.

JORDFORHOLD

Trives på middelgod jord uden meget fugt. Tåler kalkrig jord.

På overdrev giver busken beskyttelse til andre træer, som da senere skygger den bort.

ANDRE FUNKTIONER

Slåen kan bruges til fremstilling af saft efter frugten har været udsat for frost.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Forårsplantning kan foregå når frosten er væk fra jorden, normalt i begyndelsen af marts indtil udspring.

Om efteråret er plantningssæsonen for løvtræer fra midten af oktober til midt i december.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Tåler stærk beskæring.

SAMMENPLANTNING

Man skal være påpasselig med, hvor man planter slåen, da planten har et stort og kraftigt rodnet og kan brede sig meget hurtigt.

Busken breder sig med underjordiske udløbere og talrige rodsud.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Buskens krat giver god beskyttelse og redesteder til småfugle, jordlevende fugle og mindre dyr, men er uigennemtrængelig for større dyr.

Fugle spiser frugterne, også over vinteren, hvilket kan give et godt fødetilskud til f.eks. drosselfugle.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Fugle

Pattedyr

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Maks højde er 10 m.

LØV

Bladknopper spredte, tiltrykte og spidse.

Bladene er ca. 3-5 cm lange, omvendt ægformede med tæt savtakket rand.

BLOMSTRING

April før løvspring.

Blomsterne er små, hvide og kortstilkede.

Frugten er en kuglerund blå eller sort stenfrugt. Frugterne modnes i september/oktober. De bliver ofte siddende på træet til hen på vinteren.

ENEBAER (BUSK)

Juniperus communis

Enebær er et nåletræ og hører til cypresfamilien. Den bliver 1-3 meter høj og omkring 1 meter bred. Enebærbusken er enten hanlig eller hunlig, altså en tvebo. Hunblomsten bestøves af pollen, der bæres af vinden fra hanblomsten.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Kan vokse næsten overalt.

Kan tåle både frost, vind og klare sig med meget lidt næring.

Desuden er græssende dyr ikke en trussel for enen, hvis spidse nåle gør den uspiselig.

JORDFORHOLD

Vokser gerne på sandede bakker, som undervækst i lyse skove domineret af eg og på heder. Den kan vokse de fleste steder – bare der er lys, så den ikke bliver skygget væk.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Bør plantes ud i foråret eller hen over sommeren. Planter enen ud i fuld sol, vil grenene sprede sig for at få så meget sollys som muligt og enens karakteristiske form vil ødelægges.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Enen er nøjsom og beskæring bør imødekomme træets naturlige vækst og form.

Beskæring bør foregå om foråret.

SAMMENPLANTNING

Vokser i reglen vildt på heder, overdrev og på magre enge.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Frøskallen omkring enens bærkogle er hård og frøet bevarer sin spiringsevne, når den spises af fuglevildt.

Mange fugle er glade for bærkoglerne, men især nøddekrige og mejser spiser dem.

Ydermere trives enebær-bladmåleren på enen både som larve og under forpupning.

Fugle

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Stedsegrøn plante med lyst rødbrunt ved. Enen kan findes som alt fra en mellemstor busk, lille træ med stamme og krone eller krybende lave buske med mange forgreninger til et cylindrisk og søjleformet træ.

LØV

Enebærbuskens nåle er grønne på oversiden og på undersiden er en bred hvid stribe, der gør at nålen på afstand kan se grågrøn ud. Nåle er omkring en centimeter lange og meget spidse.

BLOMSTRING

Blomstrer fra den er ca. 15-20 år. Blomstringen i maj/juni med grønne hunblomster og gule hanblomster

Frugten er en blå eller sort stenfrugt, der modnes i september/oktober.

TRÆER

Store gamle træer er vigtige; selv træer, der er blevet så gamle, at de med det blotte øje ser mere døde ud end levende. Mange insekter tager bo i hullerne i de gamle træer, og bliver træerne syge eller udgør på anden måde en risiko i forbindelse med sikkerhed, kan de med fordel lægges ned for fortsat at fungere som levested for insekter og andre dyrearter.

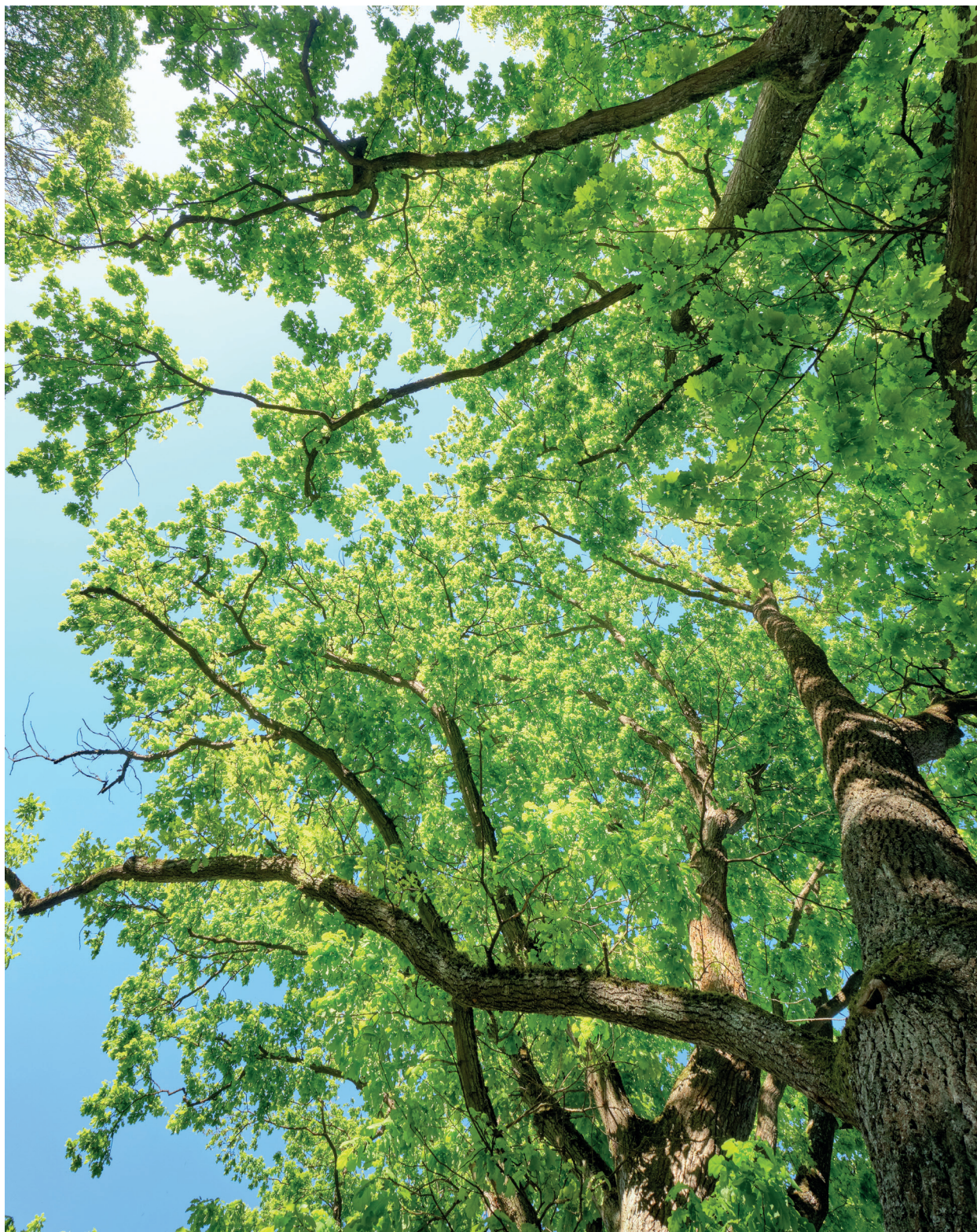
TRÆERNES ØKOSYSTEMTJENESTER

Ud over deres funktioner i forhold til biodiversiteten bidrager træer også med andre vigtige funktioner. Det har længe været svært at kvantificere og værdisætte træernes bidrag, men softwareplatformen i-Tree gør det nu muligt at udregne værdien af træernes bidrag i tal: Hvor meget CO₂, træet optager; hvor mange finpartikler, det kan fjerne fra luften; hvor meget vand, det kan optage, der derfor ikke skal ledes væk, samt et tal, der beskriver de reducerede udgifter til opvarmning eller nedkøling.

Data i programmet er bygget på basis af videnskabelige studier og herfra opbyggede databaser, men også på baggrund af de konkrete input om træet, der ønskes undersøgt.

I denne bog forelægges data fra seks danske træer på baggrund af data om art, højde, stammediameter i 1 meter højde, kronens højde og diameter samt en i denne undersøgelse fastsat afstand fra bygninger på 7 m, 5 antal soleksponerede sider, geografisk placering i København og viden om træets funktion som "vejtræ".

Alle seks træers data er blevet udregnet i de samme to scenarier - hvor træets samlede højde, diameter og kronestørrelse har resulteret i to forskellige output.

STILKEG

Quercus robur

Stilkeg er det mest almindeligt forekommende egetræ i Danmark og er kendetegnet ved et meget stort, kraftigt træ med en tyk stamme med knudret bark. Træets grene er karakteriseret ved udestående grene med meget kortstilkede blade. Stilkeg kan blive flere tusinde år gamle og er en nøgleart, der skaber livsgrundlag for mange organismer. Kan anvendes i alle landskabsplantninger, som skovtræ, i læ- og randbeplantninger samt i urbane områder.

KLIMATISKE FAKTORER

		CO ₂ fjernet (kg/år)	CO ₂ lagret (kg/år)	Undgået forurening (g/år)	Undgået afstrømning (m ³ /år)	Erstatningsværdi (DKK)
Højde:	6 m	6,7	31,8	11	0	3.342
Diameter:	11 cm					
Kronehøjde:	3,1 m					
Kronediameter:	3 m					

Højde:	25 m	36,4	955	1.040	1,6	45.367
Diameter:	62 cm					
Kronehøjde:	22 m					
Kronediameter:	11 m					

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Tåler høj sol og er tolerant overfor vind.

JORDFORHOLD

Tør, middel og høj fugtighed.

Moderat salttolerance.

Vanding i etableringsfasen. Let vanding kan forbedre vækst.

Neutral, mild sur eller mild basisk jord.

ANDRE FUNKTIONER

Træet er med til at skygge, køle og forsinke afstrømning af regnvand.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan plantes som barrodsplante eller i potte afhængig af lokation og projekttype.

Udplantes efter løvfald eller før løvspring.

Kan plantes både solitært eller i gruppe.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Græs og ukrudt fjernes omkring stammen i etableringsfasen.

Beskæring efter forhold og funktion.

SAMMENPLANTNING

Grundet den lysåbne krone, trives mange urter og buske godt under stilkegen. Det kan være arter som benved, hassel, hyld, kalkved og hvidtjørn.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Egetræets agern er en meget vigtig fødekilde for fugle og gnavere.

Gamle egetræer kan rumme både smådyr, fugle, flagermus, pattedyr og svampe.

Fugle

Pattedyr

Øvrige insekter

Flagermus

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Op til 30 m høj.

LØV

Løvfældende træ. Bladene er lappede, læderagtige og grønne med op til 2 cm bladstilk.

BLOMSTRING

Hunblomster er rødlig mens hannes rakler er gulgrønne.

Blomstrer kort efter løvspring i Maj

Sætter agern i Oktober

ALMINDELIG RØN

Sorbus aucuparia

Almindelig røn er en løvfældende, busk eller et mindre træ. Vækstformen er først slank og kegleformet, men snart bliver den busket og rundagtig. I Danmark ses almindelig røn i alle områder. Dens frugter er ærtestore orange-røde bær, som har en sur og besk smag.

KLIMATISKE FAKTORER

		CO ₂ fjernet (kg/år)	CO ₂ lagret (kg/år)	Undgået forurening (g/år)	Undgået afstrømning (m ³ /år)	Erstatnings- værdi (DKK)
Højde:	6 m	5,6	19,9	11	0	3.297
Diameter:	11 cm					
Kronehøjde:	3,1 m					
Kronediameter:	3 m					

Højde:	25 m	62,4	1.372	1.040	1,6	35.778
Diameter:	62 cm					
Kronehøjde:	22 m					
Kronediameter:	11 m					

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Lyskrævende og hårdfør overfor frost og saltsprøjt.

Den tåler kraftig vind.

JORDFORHOLD

Træet kan gro i alle jordformer. Den kan gro på mager sandjord og fed lerjord.

Trives bedst, hvor jorden er relativt fugtig men med god dræning.

Tåler ikke permanent oversvømmelse.

ANDRE FUNKTIONER

Det latinske navn aucuparia betyder 'til at fange fugle med'

Rønnebær kan anvendes til gelé og til en lang række forskellige naturlægemidler. Frugterne er rige på C-vitamin og A-vitamin.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan plantes som barrodsplante eller i potte afhængig af lokation og projekttype. Udplantes efter løvfald eller før løvspring. Kan plantes både solitært eller i gruppe

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Anvendes i både skovbryn, læ- og vildtplantninger.

SAMMENPLANTNING

I Danmark er den almindelig i hele landet i hegn, lysåbne skove og krat.

Den bør helst anvendes i blanding med andre arter eller som solitær træ.

BIODIVERSITET

DYRELIV

De store bær ædes af mange bærædende fugle, f.eks. solsorte, sjaggere og andre drosler samt silkehaler.

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

10 - 12 m høj.

LØV

Bladknopperne er spredte, store, kegleformede, hårede og sorte.

Bladene er uligefinnede med 6-9 par stive, linieformede, smalle og savtakke småblade, med mørk overside og lys underside.

BLOMSTRING

Små og hvide samt samlede i store skærmagtige stande.

Blomstrer i Maj.

Frugterne modnes i September.

FUGLEKIRSEBÆR

Prunus avium

Fuglekirsebær er vidt udbredt i Europa og Asien og er nu hjemmehørende i Danmark. Træet blev indført for ca. 1000 år siden, og siden spredt via dyr, fugle og mennesker. Det er et stort, løvfældende træ med kegleformet vækstform.

KLIMATISKE FAKTORER

		CO ₂ fjernet (kg/år)	CO ₂ lagret (kg/år)	Undgået forurening (g/år)	Undgået afstrømning (m ³ /år)	Erstatnings- værdi (DKK)
Højde:	6 m	4,5	21,5	11,1	0	3.262
Diameter:	11 cm					
Kronehøjde:	3,1 m					
Kronediameter:	3 m					

Højde:	25 m	1,1*	1.446	1.058	1,6	28.477
Diameter:	62 cm					
Kronehøjde:	22 m					
Kronediameter:	11 m					

*Tallet for fjernet CO₂ er lavere ved denne art, fordi den her er nået till et punkt i sin livscyklus, hvor den udleder noget af den CO₂, den har optaget gennem tiden

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives i lys og halvskygge.

Tåler nogen salt.

Tåler nogen vind.

JORDFORHOLD

Foretrækker kalkrig jordbund med god næring, men kan også findes på mere tørre lokaliteter.

Trives ikke på kolde, våde jorde. Vokser ofte i hegn og skovbryn, men også i blandinger.

ANDRE FUNKTIONER

En af de få arter, som ikke tåler hård beskæring, og derfor bør den undgås i yderhegn som beskæres.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Forårsplantning kan foregå når frosten er væk fra jorden, normalt i begyndelsen af Marts.

Om efteråret er plantningssæsonen for løvtræer fra midten af Oktober til midt i December.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Egner sig til plantning i skovbryn og på læsiden i hegn.

SAMMENPLANTNING

Anvendes ofte i læhegn, skovbryn og vildtbeplantning – skovæble, mirabel og hæg

BIODIVERSITET

DYRELIV

Blomsterne tiltrækker bier og andre bestøvende insekter.

Frugterne er yndede af både dyr og mennesker. Specielt bær-ædende fugle som drosselfugle og stære sætter stor pris på de saftige frugter.

Egern, mus og kernebidere knuser eller åbner stenene for at få fat i det næringsrige frø.

Sommerfugle
og bier

Pattedyr

Øvrige insekter

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Maks. 20 m høj.

LØV

Bladknopperne er store og rødbrune.

Bladene er lancetformede, 7-14 cm lange med savtandet rand.

BLOMSTRING

Blomsterne er hvide og bæres i sammensatte stande.

Blomstrer Maj-Juni.

Frugterne er kugleformede mørke røde eller næsten sorte stenfrugter med en lang stilk. Frugterne er modne sidst i Juli eller først i August

SKOV-ÆBLE

Malus sylvestris

Skov-æble findes overalt i Danmark, men er speciel hyppig i Sydøstjylland, de sydlige øer og på Bornholm. I oldtiden spiste man skovæblerne, som er rige på C-vitamin. Nu plantes skovæbler især som vinterføde for skovens vildt. Træet er en forfader til spiseæbler.

KLIMATISKE FAKTORER

		CO ₂ fjernet (kg/år)	CO ₂ lagret (kg/år)	Undgået forurening (g/år)	Undgået afstrømning (m ³ /år)	Erstatningsværdi (DKK)
Højde:	6 m	4,1	19,3	11,4	0	3.296
Diameter:	11 cm					
Kronehøjde:	3,1 m					
Kronediameter:	3 m					

Højde:	25 m	1*	1.328	1.077	1,7	35.778
Diameter:	62 cm					
Kronehøjde:	22 m					
Kronediameter:	11 m					

*Tallet for fjernet CO₂ er lavere ved denne art, fordi den her er nået till et punkt i sin livscyklus, hvor den udleder noget af den CO₂, den har optaget gennem tiden

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Hårdfør overfor vind.

Tåler nogen frost.

JORDFORHOLD

Vokser bedst på frodig lerjord.

Gror i lysninger i skove, skovbryn, hegn, krat og overdrev.

Er ofte knyttet til kulturlandskabet, hvor den har gode vækstbetingelser og kun lidt konkurrence fra skyggegivende træer.

ANDRE FUNKTIONER

Bruges ofte som grundstamme til podning af dyrkede æblesorter.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Kan plantes som barrodsplante eller i potte afhængig af lokation og projekttype. Udplantes efter løvfald eller før løvspring. Kan plantes både solitært eller i gruppe

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Kan anvendes i de fleste landskabsplantninger i det åbne land, f.eks. skovbryn og hegn.

Kan også bruges i kystklima

SAMMENPLANTNING

Vildtvoksende i Europa og ret almindelig i krat, skovbryn og levende hegn i Danmark.

BIODIVERSITET

DYRELIV

En populær vildtplante, hvis frugter ædes af en lang række pattedyr, f.eks. hjorte, pindsvin og grævling samt af fugle, f.eks. drosler og silkehaler.

Skud og grene ædes af hjorte og harer om vinteren, og den kræver ofte nogen beskyttelse mod bid som ung.

Sommerfugle
og bier

Pattedyr

Øvrige insekter

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

5 - 10 m høj.

LØV

Bladene er langstilkede, ægformede/elliptiske, ca. 4-8 cm lange, kort tilspidsede og uregelmæssigt savtakke.

BLOMSTRING

Blomsterne sidder i 8-10 blomstrede kvaste og har hvide eller rosa-hvide blomster. De er ca. 4 cm i diameter.

Blomstrer i Maj.

Kærnefrugten er et 2-4 cm stort kugleformet æble, oftest gulgrøn med rødlig solside. Kødet er hårdt og surt.

Frugter er modne i August.

DUN-BIRK

Betula pubescens

Slægten Birk er meget karakteristisk med sin hvide, ret glatte bark. På gamle træer har den nedre del af stammen mørk sprukken bark. Den egner sig derfor godt som solitærtræ i større haver og parker.

Træet er løvfældende, kraftigtvoksende.

KLIMATISKE FAKTORER

		CO ₂ fjernet (kg/år)	CO ₂ lagret (kg/år)	Undgået forurening (g/år)	Undgået afstrømning (m ³ /år)	Erstatnings- værdi (DKK)
Højde:	6 m	3,9	18	13,1	0	3.262
Diameter:	11 cm					
Kronehøjde:	3,1 m					
Kronediameter:	3 m					

Højde:	25 m	46,9	1.292	1.235	1,9	28.477
Diameter:	62 cm					
Kronehøjde:	22 m					
Kronediameter:	11 m					

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Lyskrævende og tåler ikke meget vind.
Hårdfør overfor frost.

JORDFORHOLD

Kræver en fugtig, sur og næringsfattig jordbund.

Kan gro på alle jordtyper, også på fugtige, sure og tørveholdige jorder

ANDRE FUNKTIONER

Navnet "Birk" har indoeuropæiske rødder og menes at betyde "det lyse træ".

Dunbirk kan få karakteristiske heksekoste forårsaget af en svampen *Taphrina betulina*.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Plantes i almindelig næringsrig, men veldrænet havejord. På tung lerjord løsnes jorden og på let sandet jord tilsættes jordforbedring.

Træets stamme bør bindes til en opbindingspæl, når den når en højde på ca. 80-100 cm.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Bør ikke beskæres hvor det vokser som prydt træ, da udseendet skamferes.

Foretages der alligevel beskæring bør beskæringen ske i August – September måned, da træet ellers har stor risiko for at forbløde.

SAMMENPLANTNING

Findes sammen med bl.a. alm. star, blåtop, dyndstar, hvid næbfrø, mosebølle.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Frøene ædes af småfugle om vinteren.

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Op til 25 m høj.

LØV

Bladene er ægformede med en rundtakket rand.

Bladstilken er dunhåret, og oversiden er grågrøn, mens undersiden er lidt lysere grågrøn. Høstfarven er gul.

BLOMSTRING

Blomsterne er samlet i kønsadskilte rakler, hvor de hanlige ses allerede fra efteråret. Blomstringen foregår før løvspring i Maj.

Frugten er en lille nød med bred vingekant, der muliggør en effektiv vindspredning.

SMÅBLADET LIND

Tilia cordata

Der har vokset lindetræer i Danmark i omkring 9500 år. Småbladet lind er et stort løvfældende træ med en bred kegleformet vækstform. Om vinteren er de mørkerøde knopper karakteristiske for slægten.

KLIMATISKE FAKTORER

		CO ₂ fjernet (kg/år)	CO ₂ lagret (kg/år)	Undgået forurening (g/år)	Undgået afstrømning (m ³ /år)	Erstatnings- værdi (DKK)
Højde:	6 m	3,1	15	15,9	0	3.262
Diameter:	11 cm					
Kronehøjde:	3,1 m					
Kronediameter:	3 m					

Højde:	25 m	30,6	887	1.504	2,3	28.477
Diameter:	62 cm					
Kronehøjde:	22 m					
Kronediameter:	11 m					

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives i både sol og en del skygge.

Vokser gerne nær kysten.

JORDFORHOLD

Foretrækker fugtig og veldrænet jord, kan overleve oversvømmelse.

Tåler ikke tørke.

Tåler ikke jorde med højt saltindhold.

ANDRE FUNKTIONER

Træets hurtigt omsættelige blade forbedrer jordbunden ved mulddannelse.

"Tilia" er det gamle latinske navn for Lind. Artsnavnet "cordata" betyder hjerteformet og hentyder til bladene.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Når træet plantes, er det vigtigt, at plantehullet ikke er for dybt, for at forhindre at barken på stammen konstant er våd

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Tåler kraftig beskæring hele livet.

Træet er, næst efter egen, det længstlevende danske træ, og det kan anvendes som spredt indblanding overalt både langs kanter og inde i plantninger.

SAMMENPLANTNING

Anvendes som allétræ og i skovplantning, skovbryn, skovrejsning, læ plantning

BIODIVERSITET

DYRELIV

Skud og grene er vinterføde for hjortevildt, de små hårde frugter samles af mus og fugle, hvis de er blevet bestøvet, så der er kerne i dem.

Duften tiltrækker insekter, der kommer for at suge nektar. Lind er et af de få skovtræer, der bliver bestøvet af insekter.

Fugle

Pattedyr

Øvrige insekter

Flagermus

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Op til 30 m høj.

LØV

Bladene er runde til skævt hjerteformede med takket rand og kort spids. Oversiden er mørkegrøn, mens undersiden er mørkere.

Høstfarven er gul, men ganske kortvarig.

BLOMSTRING

Bladene springer ud sidst i April eller først i Maj.

Blomsrer først i Juli.

Blomsterne er små, gulligthvide og stærkt duftende blomster er samlet i små kvaste.

SKOVFYR

Pinus sylvestris

Skovfyrren er et nåletræ, der hører til granfamilien. Bliver op til 30 meter høj og findes fortrinsvis i nåleskove på magre og tørre bunde.

KLIMATISKE FAKTORER

		CO ₂ fjernet (kg/år)	CO ₂ lagret (kg/år)	Undgået forurening (g/år)	Undgået afstrømning (m ³ /år)	Erstatningsværdi (DKK)
Højde:	6 m	3,4	13,8	15,4	0	3.105
Diameter:	11 cm					
Kronehøjde:	3,1 m					
Kronediameter:	3 m					

Højde:	25 m	23,9	665	1.460	2,5	36.396
Diameter:	62 cm					
Kronehøjde:	22 m					
Kronediameter:	11 m					

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser i sol, tåler meget vind, nogen salt samt kulde.

JORDFORHOLD

Vokser gerne i mager jord og i egne med sparsom nedbør, men kan vokse i det meste jord.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Bør plantes ud i foråret eller efteråret, når planten er i hvile.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Skovfyr kan i haver eller urbane områder beskæres som japanske fyrrearter, men fyr, der får lov at vokse uden indblanding og beskæring, kan være god som overstander, der værner om områdets andre planter.

SAMMENPLANTNING

Vokser som regel i nåleskove eller i blandingsskov med vorte-birk, bævreasp og vintereg, men kan også med fordel anvendes i urbane miljøer, da det stedsegrønne udtryk bidrager til et samlet grønnere og mere levende bybillede i vintersæsonen.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Skovfyrrens frø ædes af mus, fugle og egern, og den furede bark danner base for mange insekter, ligesom mange fugle, såsom blandt andet mejser og musvitter, flyver omkring i træernes kroner, finder skjul og finder føde i form af larver og insekter.

Fugle

Pattedyr

Øvrige insekter

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Stedsegrønt nåltræ med lige stamme, hvor nederste del er uden sidegrene.

Vækstformen er kegleformet, men bliver med tiden mere paraply-formet.

Barken er først lysegrøn og bliver senere mere ru og grålig og får dybe fuger. Når skovfyrren ældes, bliver barken på den øverste del af stammen mere orangerød og glat.

LØV

Fyrrens nåle sidder i par og er korte, blågrønne og stive.

BLOMSTRING

Hanblomster findes på nederste del af langskuddet og hunblomsterne i spidserne af årets langskud.

Får 3-7 cm lange gråbrune kogler, der modner på andet år.

L Ø G

Mange løgplanter blomstrer i foråret. Blomsterne tiltrækker sommerfugle, bier og insekter på et tidspunkt, hvor øvrige fødekilder er sparsomme. Løg kan med fordel kombineres med andre planter, for at forlænge blomstringsperioden.

En bred variation af beplantning giver en så lang blomstringsperiode som muligt, hvilket tilgodeser bier, insekter, sommerfugle og andre dyr, og øger dermed biodiversiteten. Ud fra den betragtning er løgblomster vigtige.

Blomsterne på løgblomsterne tiltrækker både sommerfugle, insekter og bier på et tidspunkt på året, hvor adgangen til fødekilder er meget begrænset. Det tidlige forår byder ikke på mange blomstrende planter, så nektar og pollen fra de første løgblomster er i meget høj kurs. De løgplanter, der er tidligst ude, kan fungere som fødekilde allerede i januar.

Mange arter af sommerfugle vågner fra dvale allerede i februar, mens fluer og bier vågner, når temperaturen ligger på omkring 7 grader. Så snart de er vågne, begynder jagten på varme steder at lægge æg på samt blomster med pollen og nektar til deres larver.

Løgblomster kan med stor fordel kombineres med andre typer beplantning for at forlænge blomstringsperioden og skabe bedre forudsætninger for insekter, bier, sommerfugle og fluer såvel som for fugle, gnavere og padden.

KROKUS

Crocus

Krokus er egentlig en stau­de, men bliver ofte betragtet som en løgplante på grund af dens overvintrende knold.

Planten kommer igen år efter år og formerer sig hurtigt til store smukke blomstertæpper.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives i halvskygge.

Får planten for lidt sol, vil blomstringen udeblive, og får den for meget sol, vil blomstringen blive afkortet.

JORDFORHOLD

Trives i veldrænet, men ellers almindelig havejord

Kan ikke tåle gennemvædet jord.

Inden sætning af krokusløg er det en god idé at løsne jorden igennem og rive, så den er godt porøs og luftig.

ANDRE FUNKTIONER

Spreder sig let af sig selv ved enten at kaste frø eller ved at danne sideløg.

Vent med at slå græsset, til krokusbladene er visnet helt ned. Bladvæksten efter afblomstring er vigtig for at sikre næste års blomsterflor.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Sæt forårsblomstrende arter i jorden om efteråret og efterårsblomstrende arter om sommeren.

Placer løgene sammen i grupper af minimum 10 stk med en planteafstand på 5 cm.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Planten kræver ikke meget pleje.

Løgene udtørres nemt, så skal opbevares mørkt og tørt inden de lægges i jorden.

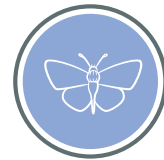
SAMMENPLANTNING

Sæt gerne forskellige arter sammen, så blomstringen er forskudt

BIODIVERSITET

DYRELIV

Næringsrig plante der er vært for sommerfuglelarver. Planten tiltrækker blandt andet sommerfulgen almindelig blåfugl.

Sommerfugle
og bier

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

ca. 10 cm høj.

LØV

De grønne blade har en lys stribe i midten. De er smalle, spidse og kommer lige op af jorden omkring blomsten.

BLOMSTRING

Som udgangspunkt blomstrer de forårsblomstrende sorter sidst i Februar, og de efterårsblomstrende sorter i September - November

Blomsterne er normalt hvide, blå, lilla og gule, men der findes andre farver.

Krokus går først i blomst 1-2 år, efter de er sat i jorden.

VINTERGÆKKER

Galanthus nivalis

Vintergækken er den første blomst, der bryder jorden og viser de tidlige tegn på forårets begyndelse. Det er en lav, flerårig løgplante med hvide dråbeformede blomster, der typisk hænger nedad. De stammer fra Amaryllisfamilien, som også huser amaryllis, dorthealiljer, påske- og pinseliljer. Planten er faktisk ikke naturligt tilhørende i Danmark, men blev i stedet indført til landet af nonner og munke. Det skete tilbage i 1400-tallet.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Kan gro de fleste steder og er ikke lyskrævende. Vokser typisk i skovområder.

JORDFORHOLD

Trives i veldrænet og porøs jord.
Gerne som jorden i skoven.

ANDRE FUNKTIONER

Aftegningerne er duftmærker som tiltrækker insekter og er også med til at bestemme art og sort.

Det danske navn vintergæk opstår af at planten laver gæk med sommeren, dvs. den driller vinteren ved at blomstre selvom det ikke er sommer.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Sættes i efteråret omkring September-November.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Formerer sig flittigt og man kan se sine gækker brede sig i haven enten ved at danne sideløg eller frø.

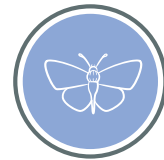
SAMMENPLANTNING

Der findes i alt 19 arter med yderligere forskellige sorter.

BIODIVERSITET

DYRELIV

En vigtig blomst for de første bier der er ude og flyve efter vinteren.

Sommerfugle
og bier

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

10 - 20 cm høj.

LØV

Blomsten danner et bæger med tre store ydre kronblade og tre mindre indre kronblade med grønne aftegninger. Nikkende hvid enkel blomst.

BLOMSTRING

Januar - Marts alt efter vejrets luner og de sorter, man har i sin have.

PRYDLØG

Allium

Allium er betegnelsen for en gruppe af prydløg og tilhører Alliumslægten, som er blomstrede løgvækster i forskellige højder, former og farver. Allium Aflatunense 'Purple Sensation' er det mest kendte prydløg.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives bedst i fuld sol, men tåler også halvskygge og skygge.

JORDFORHOLD

Vokser bedst i frugtbar, veldrænet jord. Jorden må meget gerne være kalkholdig.

Trives i en "vildhave", og de skyggetålende trives godt som skovbundsplanter.

ANDRE FUNKTIONER

Alliumslægten er stor og omfatter omkring 700 forskellige arter, hvoraf flere har stor kulinarisk værdi. Her kan hvidløg, purløg, forårsløg, skalotteløg og porre for eksempel nævnes.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Løgene bør lægges i efteråret (september-oktober), da jorden på dette tidspunkt er varm efter sommeren, men samtidig fugtig.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Formerer sig meget voldsomt ved både sideløg og selvsåning.

SAMMENPLANTNING

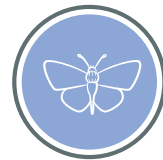
Sæt gerne med andre løg og urter for at sikre forskudt blomstring

BIODIVERSITET

DYRELIV

Planten er god til at tiltrække bier og sommerfugle, hvilket sikrer en effektiv forstøvning.

Sommerfugle
og bier

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

10 - 150 cm høj.

LØV

De grønne blade er tynde, runde og hule eller brede og flade som tulipanblade.

BLOMSTRING

Maj - Juli

Fås i mange sorter og mange farver, oftest hvide, lilla eller hvid med lyserød midte.

VIBEÆG

Fritillaria

Almindelig vibeæg er en unik løgplante - og almindelig vibeæg er knapt så almindelig, som navnet antyder. Blomsten er ganske unik, og i stau­de­be­det vil den uden tvivl være et helt særligt syn, når den dukker op.

Vibeæg findes vildt i store dele af Europa og strækker sig så langt vestpå som til Sibirien. I Danmark er den sjælden, og ses oftest som selvsåede afstikkere, der er kommet fra en nærliggende have.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives på en solrig plads, men tåler alt fra høj sol til halvskygge.

JORDFORHOLD

Tåler de fleste jordforhold, så længe der er fugtigt og veldrænet.

Den trives bedst i en god humusholdig surbund

ANDRE FUNKTIONER

Planten har fået sit danske navn på grund af en vis lighed mellem blomsternes udseende og vibens æg.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Læg løgene 5-10 cm under jorden, og skal de stå i flok, så kan du plante dem ganske tæt - op imod trediver planter pr m². Læg dine løg i efteråret omkring september - oktober.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Frøene skal have frost for at spirre, hvorfor de blot skal drysses ud på jorden.

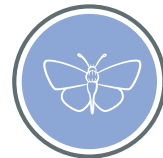
SAMMENPLANTNING

Kan plantes i selskab med andre forårsløgvækster som påskeliljer, tulipaner og hyacinter.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Tiltrækker bier og sommerfugle.

Sommerfugle
og bier

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Op til 30 cm høj.

LØV

Blomstrer i April og Maj med unikke ternede kronblade.

BLOMSTRING

April - Maj

Bedst kendt i farven purpur, men flere forskellige sorter findes i både hvid (Aba) eller med rosa tegninger (Pomora, til en dyb purpurød og næsten violet.

VÅRIFEION

Ipheion

Ipheion Uniflorum kaldes også på dansk Vårefeion eller inka-hvidløg. Planten stammer oprindeligt fra Sydamerika, men er hårdfør her i landet – dog kræver den de rette forhold. Blomsterne breder sig og laver sammenhængende flader, men er ikke aggressiv.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives bedst i halvskygge, men klarer også sol.

JORDFORHOLD

Trives i porøs, veldrænet jord, der hverken udtørre i sommeren, eller står og sopper om vinteren.

ANDRE FUNKTIONER

Blomsterne åbner sig i sol og lukker sig i skyet vejr.

Dufter svagt af hvidløg.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Plantes i efteråret fra September - December.

Helst så den når at få lidt rodfæste inden frosten kommer.

Grav et hul i ca 3-5 cms dybde. Sæt dem enten i klynger med 5-10 cm mellem hvert løg.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Danner hurtigt tuer og det kan det blive nødvendigt, at dele planterne, så de ikke står for tæt.

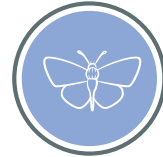
SAMMENPLANTNING

Gror godt under buske og træer, hvor andet kan have svært ved at gro. Kan kombineres med forskellige krokusser, skillaer og hyacinther.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Tiltrækker både bier og sommerfugle.

Sommerfugle
og bier

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

15 - 20 cm høj.

LØV

Flotte, lange og smalle, mørkegrønne blade.

BLOMSTRING

Marts - April.

Blomsterne består af to kranse af hver tre kronblade, der tilsammen danner en stjerne.

PERLEHYACINT

Muscari

Der findes mange arter af perlehyacint, som stammer fra Middelhavsområderne.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives i en solrig placering - men kan også fungere som forårstegn under store træer.

JORDFORHOLD

Trives i en almindelig havejord. Trives særligt godt i en luftig humusrig jord. Jorden må ikke være for vædet.

ANDRE FUNKTIONER

Det videnskabelige navn hentyder til nogle af arternes særlige duft af moskus, der på latin hedder muscus.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Plantes fra Oktober til December før frosten.

Grav et plantehul til hvert løg, som er 3x løgets længde. Husk en planteafstand mellem løgene på ca. 10 cm. Placer løget i bunden af hullet med spidsen op.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Når alle blade er blevet gule og tørre, skal stilkene klippes ned til ca. 2-3 cm over jorden. Lader man de visne blomster sidde, så vil planten producere frø og formerer sig.

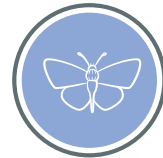
SAMMENPLANTNING

Går særligt godt sammen med havens andre forårsblomster, særligt narcisser, vibeæg eller anemoner.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Tiltrækker bier og sommerfugle.

Sommerfugle
og bier

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Op til 20 cm høj.

LØV

Løgplanter med smalle, grundstillede blade.

BLOMSTRING

April - Maj.

Blomstrer klaser af drueformede blomster på bladløse stilke. Blomsterne sidder i et tæt aks, som små perler.

BALKANANEMONE

Anemone blanda

Det er en nem løgplante, der er perfekt under løvfældende træer og buske.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives bedst, når de plantes i et område med masser af sol. Tåler dog halvskygge.

JORDFORHOLD

Vokser i nærringsrig og veldrænet jord.

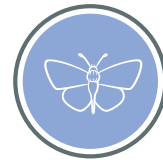
ANDRE FUNKTIONER

Alle anemoner er hårdføre for vinter og er ideelle som afskårne blomster. Dens botaniske navn blanda betyder "mild" eller "charmerene".

BIODIVERSITET

DYRELIV

Bier og sommerfugle.

Sommerfugle
og bier

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

September - December.

For at beskytte dem mod frost skal de dækkes af blade eller andet dækningsmateriale. Efter afblomstring sår den sig selv igen.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Plant løgene i plantehuller, der er ca 5 cm dybt.

Skal plantes med en indbyrdes afstand på 5 cm, plant løget med spidsen nedad og fyld hullet op.

SAMMENPLANTNING

Går særligt godt sammen med havens andre forårsblomster, særligt narcisser, vibeæg eller perlehyacint.

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

10 cm høj.

LØV

Grundbladene og svøbbladene (stængelbladene) er stillet-3-fligede og takket-lappede.

BLOMSTRING

Marts.

Blomsten er enlig, indtil 5 cm. bred og med 10-16 intens nuance af lilla-blå, men fremavlede sorter kan fås i nuancer af pink eller hvid.

NARCISSER

Narcissus

Det latinske slægtsnavn *Narcissus* er givet til en række af pinse- og påskeliljer, dværgnarcisser og tazetter. Der findes et væld af forskellige narcisser. Slægten har været dyrket kommercielt i Holland helt tilbage i 1500-tallet og omfatter omkring 50 forskellige arter.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Trives bedst i halvskygge.

JORDFORHOLD

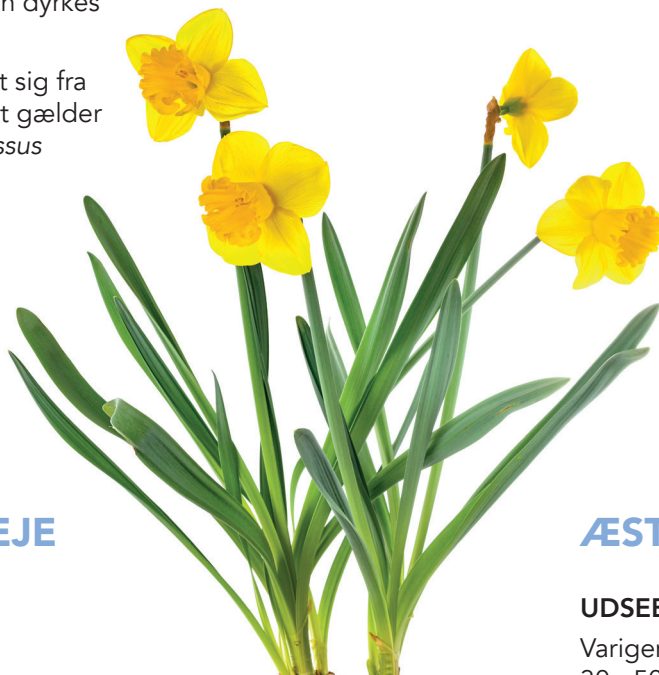
Vokser i veldrænet, ikke alt for tør jord.

Nogle arter foretrækker at vokse i tør, sandet jord i fuld sol, mens andre helst vil have skygge og ret fugtig jord.

ANDRE FUNKTIONER

Er normalt hårdføre og kan dyrkes overalt.

Nogle steder har de bredt sig fra haverne ud i naturen – det gælder især påskeliljearten *Narcissus pseudonarcissus*.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Varierer efter sort.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Plantes i det tidlige efterår, da de har brug for tid til at slå rødder, før jorden fryser til.

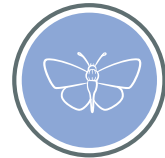
SAMMENPLANTNING

Sæt gerne med andre løg og urter for at sikre forskudt blomstring

BIODIVERSITET

DYRELIV

Tiltrækker bier og andre insekter.

Sommerfugle
og bier

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Varierer efter sort, men typisk mellem 30 - 50 cm høj.

LØV

Løv varierer fra art til art, klassisk Påskelilje (*Narcissus pseudonarcissus*) har liljeformede, flade eller skeformede

BLOMSTRING

Blomster i foråret, men nogle arter blomster i efteråret.

Farverne rangerer fra den lyseste fløde til den dybeste orange.

KLATREPLANTER

Klatreplanter er med deres elegante snoede stængler og blomstrende pragt ikke blot en fryd for øjet, men også naturens trofaste bidragydere til biodiversitet. Disse naturlige klatrere er udstyret med unikke egenskaber, der gør dem til afgørende aktører i økosystemet.

Ved at klatre op ad træer, buske og bygningsstrukturer udnytter klatreplanter effektivt den vertikale plads og skaber en mangfoldig mikrohabitat for forskellige organismer. Deres tætte løv og forgrening tilbyder skjul og beskyttelse for små dyr som insekter, fugle og små gnavere. Disse planter tiltrækker også bestøvere som sommerfugle og bier med deres farverige blomster, hvilket fremmer bestøvning og frøproduktion for andre planter i området.

Biodiversitet stimuleres yderligere af klatreplanter evne til at forhindre jorderosion ved at binde jorden med deres rødder. Dette understøtter mikroorganismer i jorden og skaber et sundt fundament for hele økosystemet.

For at fremme klatreplanter bidrag til biodiversitet er det vigtigt at bevare naturlige levesteder og integrere dem i bylandskaber. Ved at lade dem vokse langs hegn, mure og bygninger kan vi skabe grønne korridorer for dyrelivet og forbedre den generelle økologiske sundhed. Klatreplanter er således ikke blot smukke, men også uundværlige aktører i opretholdelsen af biodiversitetens skrøbelige balance.

VEDBEND / EFEU

Hedera Helix

Hedera helix er en meget alsidig krybe- og klatreplante, der nemt kan bruges både som stedsegrønt bunddække eller som klatrende eller slyngende element på espalier, hegn eller træer – efeuen vil dog over en længere periode kvæle sit værtstræ. Ikke fordi det tager vand, men fordi det i takt med sin udbredelse vil blokere for grene og løvs adgang til sollys.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Det er en skyggetålende plante – direkte sollys kan svide bladene. Trives bedst i kølige omgivelser.

JORDFORHOLD

Vokser på frodig muldbund i skov og krat og på skrånninger.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Udplantes fra potte

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Bør vandes så jorden altid er fugtig. Beskæring giver tætte og velformede planter.

SAMMENPLANTNING

Oplagt plante til espalier eller hegn og god til at begrønne lodrette flader

BIODIVERSITET

DYRELIV

Blomsterne udsender en parfumeret lugt, der tiltrækker bestøvende insekter, der søger efter nektar. Frøene spredes typisk af fugle.

Sommerfugle
og bier

Øvrige insekter

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Kan nå op i 30 meters højde og have nedre stammediameter på 25-30 cm. Plantens skud kryber dog i lige så høj grad hen ad jorden.

LØV

Efeu har klatrerødder og kan vokse op ad de fleste lodrette flader. Karakteristiske 3-5-lappede blade.

BLOMSTRING

Grønne blomster i topformede stande. Blomstringen indtræder først, hvis planterne når en vis størrelse og alder, og blomstrer i september-oktober

ALMINDELIG GEDEBLAD

Lonicera periclymenum

Alm. gedebblad, der også kaldes vild kaprifolie, er en lianagtig, slyngende, løvfældende busk, hvis karakteristiske blomster kun dufter lidt om dagen og langt mere om aftenen for at tiltrække bestøvere, der sværmer om natten.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Vokser i skov og krat – trives især i lysåbne egekrat.

JORDFORHOLD

Vokser på både næringsrig og næringsfattig bund.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Udplantes fra potte.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Skal have noget at klatre op ad samt lys for at trives.

SAMMENPLANTNING

Oplagt plante til espalier eller hegn og god til at begrønne lodrette flader

BIODIVERSITET

DYRELIV

Blomsterne bestøves af langsnablede store natsværmere og natsommerfugle, der sværmer om blomsterne og suger nektar fra bunden af kronrøret med snablen. Plantens røde eller orange bær, der sidder i klaser om efteråret, spises af fugle – ikke af mennesker, da frugtkødet er giftigt for os.

Dagsommerfuglen, Hvid Admiral, lægger sine æg på planten ligesom mindre insektlarver lever i og af bladets væv.

Humlebier kan også findes på planten, da de bider hul i kronrøret for at få fat i nektaren – de bestøver dog ikke.

Sommerfugle
og bier

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Stammen kan blive op til 10 cm tyk og kan nå op til 15 meter. Alm. gedeblad slynger sig altid i retning mod uret.

LØV

Modsatte elliptiske helrandede blade, der springer ud i marts-april

BLOMSTRING

Blomstrer i juli-august. Blomsterne er hvide og cremegule, med et enten rødt eller kraftigt gult skær på ydersiden.

BROMBÆR

Rubus fruticosus

Kraftigt voksende løvfældende frugtbusk, der bliver 1-2 meter høj og ca. 1 meter bred. Brombær er meget hårdfør og bærer mange bær.

VÆKSTBETINGELSER

MIKROKLIMA

Brombær vokser vildt ved gærder og i skovbryn og er vidt udbredt i krat, levende hegn og på ubebyggede grunde.

JORDFORHOLD

Trives i varm, muldrig jord og trives i sol såvel som i halvskygge.

LANDSKABSPLEJE

PLANTNING

Bør plantes med god afstand grundet den kraftige vækst.

DRIFT OG VEDLIGEHOLD

Frugterne udvikles på to år gamle skud, så efter afhøstning i efteråret skæres disse skud bort.

SAMMENPLANTNING

Kan med fordel plantes sammen med andre bær- frugtbærende buske eller træer.

BIODIVERSITET

DYRELIV

Brombærkrat eller buskbepantning er et godt ynglested for fugle, ligesom buskenes bær er en vigtig næringskilde for fugle. Er også en god værtsplante for sommerfugleynge.

Sommerfugle
og bier

Fugle

ÆSTETISK VÆRDI

UDSEENDE

Nogle underarter bærer to-årige rankende og meget tornede skud, der bliver længe, og hen mod enden af vækstperioden søger ned mod jorden for at danne rødder. Andre underarter findes uden de rankende skuddannelser – de er mere buskagtige i udtrykket.

LØV

Bladene er 3-5 koblede, mere eller mindre vintergrønne.

BLOMSTRING

Hvide eller lysrosa blomster i maj og store sorte bær, der er modne i september.

BLOMSTERBLANDINGER

Med blomsterblandinger er det muligt at skabe områder med blomsterarter, der blomstrer forskudt af hinanden. Det tilgodeser sommerfugle, bier og andre insekter, der har begrænset adgang til livsnødvendig nektar og pollen.

Mange producenter i Danmark har specialiseret sig i udviklingen af blomsterblandinger med biodiversitet i højsædet. Sommerfugle-blandinger karakteriserer de kombinationer af blomsterarter, hvis blomstringstidspunkt varierer og på den måde sørger for føde til sommerfugle i så lang en periode som muligt.

I dagens Danmark er der ikke særlig stor variation i de vilde blomster eller i dyrelivet, hvilket betyder, at tilgangen til den for honningbier, andre bier og insekter livsnødvendige nektar og pollen er svært begrænset. Blomsterblandingerne består typisk af en række danske blomsterarter, der blomstrer forskudt af hinanden for at holde mængden af føde så konstant som muligt

Mange blandinger egner sig bedst til udsåning i en sandet jord og kan sås både i forår og i efterår, afhængig af specifikke forhold og ønsker. Den vegetation, vi ønsker at genskabe for at bringe flere sommerfugle, bier og insekter tilbage, varierer fra habitattype og mikroklimatiske forhold. Derfor er en kortlægning over eksisterende forhold en nødvendig del af processen for anlæg af naturlig blomstereng - inden valg af den rigtige frøblanding og en plan for jordbearbejdning (der oftest indebærer fjernelse af overskydende næring), anlæg og den videre drift træffes.

I modsætning til mange andre typer af anlæg tager biodiversitet tid. Derudover er det med de biodiverse anlæg nødvendigt med forståelse for den dynamiske udvikling, der i høj grad præges af eksterne forhold som temperatur- og nedbørsforhold.

ØVRIGE ELEMENTER

For at fremme biodiversitet spiller en række små, men afgørende, elementer en bemærkelsesværdig rolle. Kvashegn, dødt ved, stenbunker, vandlemmer og insekthoteller udgør en essentiel palette af habitatvariationer, der påvirker økosystemet positivt.

Kvashegn bliver ofte overset som affald, men er i virkeligheden vigtige levesteder. De fungerer som skjulesteder og yngleområder for små dyr som insekter, padder og små pattedyr. Kvashegn tiltrækker også mikroorganismer, der nedbryder organisk materiale og beriger jorden.

Dødt ved er et afgørende element i biodiversitetsbevarelse. Træer, der falder naturligt eller forbliver stående som døde stammer, giver næring til utallige organismer. Fra insekter og svampe til fugle og pattedyr skaber dødt ved en unik mikrohabitatrigdom, der understøtter forskellige trin i fødekæden.

Stenbunker, enkle i deres natur, giver en værdifuld skjuleplads for krybdyr og små dyr. De skaber mikromiljøer, der tiltrækker arter, der trives i tættere, beskyttede områder, og bidrager til biodiversitetens kompleksitet.

Vandlemmer som damme og vandhuller er oaser for dyreliv. De tilbyder drikkevand, ynglepladser og fødekilder til alt fra insekter til fugle og amfibier. Disse vandkilder er hjørnesten i mange økosystemer og fremmer koncentrationen af forskellige arter.

Insekthoteller er en moderne tilføjelse til biodiversitetsskabelsen. De tiltrækker solitære bier, sommerfugle og andre bestøvere ved at tilbyde trygge ynglesteder. Disse insekter, i deres søgen efter ly og føde, fremmer effektivt bestøvning af planter og opretholder dermed økosystemets reproduktive sundhed.

Kombinationen af disse elementer skaber en kompleks og varieret habitatmosaik. Sammen tiltrækker de en bred vifte af organismer, fremmer bestøvning, næringscirkulation og skaber en økologisk balance. Denne biodiversitetsberigelse er afgørende for at sikre planetens sundhed og stabilitet på lang sigt.

KVASHEGN

Et kvashegn bygges op af kviste, grene og haveaffald, der lægges i spand mellem lodrette tykke grene, stolper eller rafter. De små hulrum og læsteder skaber bosteder, hvor insekter og dyr kan leve, hvile, spise og overvintre. Kvashegnene giver også gode muligheder for at svampe kan vokse og trives, da materialet nedbrydes langsomt.

Udover at plante og så for at øge biodiversiteten er en række andre løsninger også bidrag til skridt i en rigtig retning. Elementer, der normalt anskues som affald eller rod, er af stor værdi til de arter, vi ønsker at tiltrække og fastholde. Blade, kviste, afklippede grene og kvas kan på nem vis organiseres og arrangeres således, at der skabes hulrum og skjulesteder.

Kvashegn kan med fordel laves flere steder på en matrikel, da placeringen i sol eller skygge danner levesteder for forskellige dyr og insekter. Samtidig kan hegnene med fordel anvendes som rumskabende element, da både et linjeforløb eller en bueform kan være med til at afgrænse og indramme – både med dyr og insekter, men også med menneskers behov for øje.

DØDT VED

Et andet element, der kan agere bolig, er døde træer, der under nedbrydningsprocesserne skaber levesteder for både svampe og dyr, der så selv medvirker til skabelsen af fødegrundlag for både pindsvin, fugle og andre dyr.

Både dødt og levende ved bidrager i høj grad til biodiversiteten, da både svampe, bakterier og mange dyr spiser, hviler eller bor her. Videnskabelig litteratur viser, at jo større mængde dødt ved, jo højere bliver biodiversiteten af arter, der lever i veddet. Udfordringen med biodiversitetsskabelse hænger sammen med fjernelsen af dødt ved. Det døde ved, der skaber mikrohabitater, har ingen præferencer i forhold til træarter, men jo ældre træet er, jo flere mikrohabitater og des højere værdi af biodiversitet.

Der ses ofte mikrohabitater ved insekthuller, ved hak fra fugle, steder, hvor barken er ru, eller steder hvor veddet er knækket eller revnet. Er disse tilstande ikke til stede naturligt, kan vi ved en slags veteranisering af træet selv være med til at øge antallet af tilstedeværende arter og biodiversiteten.

Tænk derfor døde stammer ind - stående såvel som liggende – som en del af arbejdet med at bevare og øge biodiversiteten.

STENBUNKER

En anden måde at styrke naturen på og bidrage til etablering af skjulesteder for både sommerfugle, vilde bier og krybdyr er ved at lave stenbunker eller stendiger, der ved en solrig placering kan være stedet, hvor dyrene kan varme sig.

Hvor nogle arter har brug for varmen fra stenene til at holde deres kropstemperatur oppe, har andre arter, som fx humlebieerne, brug for stendiger i skyggerige omgivelser for at kunne leve deres reder og overvintre. Det er dog vigtigt, at stenene ikke gror til i høje urter og græsser, hvorfor det kan være nødvendigt med mellemrum at fjerne den omkringliggende vegetation.

Stenene kan lægges i bunker eller sættes i diger – uanset hvordan stenene lægges, vil der dannes små eller store mellemrum og smalle passager. Områderne med sten er oplagte til at prøve kræfter med vilde planter, der i sig selv kan have positiv effekt på biodiversiteten.

En stenbunke er nem at etablere – en tommelfingerregel er dog, at bunken skal være minimum en meter høj for at fungere optimalt. Og så er en stenbunke eller et stendige, der har ligget i mange år, mere værdifuld end et nybygget, så lad så vidt muligt vær at flytte rundt på stenene.

VAND

Vand er forudsætningen for alt liv. Så ønsker vi at øge biodiversiteten og skabe mikrohabitater for smådyr, insekter, padder med flere, er vand et nødvendigt element at indtænke i sine løsninger.

Alle slags vand hjælper til og gør en forskel, lige fra fuglebade eller skåle med vand til de mere integrerede løsninger med vandhuller, damme eller søer. Et oplagt element, der kombinerer behovet for øget biodiversitet med det pressende behov for løsninger, der kan håndtere de stigende mængder regnvand, vi står over for i forbindelse med klimaforandringerne.

Bedet, dammen eller vandhullet bør etableres et roligt sted og gerne et sted, hvor der både kan findes sol og skygge. Sørg desuden for at placere lidt større sten og grene i og nær vandet og plant gerne både vandtålende og tørketålende planter afhængig af vandelementets karakter.

INSEKTHOTELLER

Insekthoteller kommer i mange typer og udformninger, og det er insekttypen, der er afgørende for, hvordan dets bo- og levested skal se ud. Nogle arter har brug for fugtige miljøer tæt ved jorden, hvor andre har brug for et tørt og lunt miljø.

Insekthotellerne kan bygges på mange forskellige måder og af mange forskellige materialer, alt fra bambusrør til grene fra løvtræ eller fra planter med blød marv som for eksempel frugtbuske, og kan kittes sammen med sand/ler-blandinger.

Et insekthotel kan, som ovenstående fotografi illustrerer, også være af mere simpel og naturlig karakter – ved huller boret i stammer eller stubbe.

	Blomstringsfarve	Højde	Jordbund					
	Gul med orange skær	10 - 30 cm	Både tør og fugtig	●	●			
	Blålilla	20 - 80 cm	Muldrig og veldrænet	●				
	Blå-violette	30 - 80 cm	Veldrænet, gerne tør og mager	●	●			
	Lavendel	30 - 40 cm	Tåler de fleste jordbundstyper	●	●			
	Lyserød	10 - 30 cm	Tør til let fugtig	●	●		●	
	Sartrosa	20 - 50 cm	Veldrænet og sandet	●	●			
	Hvid	40 - 100 cm	Muldjord	●	●			
	Lyseblå med gul base	Maks 25 cm	Sandet, mager agerjord	●				
	Lyserød eller lilla	15 - 50 cm	Fugtig og muldrig	●	●			
	Hvid	20 - 50 cm	Fugtig og næringsrig	●	●	●	●	
	Blåviolet	30 - 70 cm	Tør og sandet	●	●			
	Lysegul	60 - 90 cm	Veldrænet	●	●			
	Hvid/Violet	20 - 60 cm	Mager og sandet	●	●			
	Hvid	50 - 150 cm	Fugtig og næringsfattig	●	●		●	
	Lysegrøn/brun	35 - 40 cm	Tør og veldrænet	●		●		
	Grøn	40 - 150 cm	Tør til let fugtig	●		●		
	Grøngul	30 - 50 cm	Fugtig muldbund	●		●		
	Rosa	15 - 75 cm	Næringsfattig	●	●			
	Hvid	4 - 6 m	Almindelig og veldrænet	●	●	●	●	
	Hvid eller rødlig	15 - 20 m	Gror i de fleste jordbundstyper	●	●	●		
	Hvid	5 - 8 m	Middelgod og let fugtig	●	●	●	●	
	Hvid	Maks 10 m	Fugtig og næringsrig	●	●			
	Hvid	Maks 10 m	Middelgod jord uden meget fugt	●	●	●	●	
	Grøn eller gul	1-3 m	Sandet jord		●	●		
	Lyserød	10 - 30 m	Tør til let fugtig, gerne mager		●	●	●	●
	Hvid	10 - 12 m	Gror i alle jordformer			●		●
	Hvid	Maks 20 m	Foretrækker kalkrig jordbund	●	●	●	●	
	Rosa-hvid	5- 10 m	Frodig lerjord	●	●	●	●	
	Gul	Maks 25 m	Fugtig, sur og næringsfattig			●		
	Gul-hvid	Maks 30 m	Fugtig og veldrænet		●	●	●	●
	Gråbrune kogler	Maks 30 m	Mager		●	●	●	
	Flere Farver	ca 10 cm	Veldrænet og almindelig	●				
	Hvid	10 - 20 cm	Veldrænet og porøs jord	●	●	●	●	
	Flere farver	10 - 150 cm	Frugtbar, veldrænet jord	●				
	Flere farver	ca 30 cm	Fugtigt og veldrænet	●				
	Hvid og lys blå	15 - 20 cm	Porøs, veldrænet jord	●				
	Lys og mørk lilla	Maks 20 cm	Almindelig havejord	●				
	Flere farver	ca 10 cm	Næringsrig og veldrænet	●				
	Flere farver	30 - 50 cm	Veldrænet, men ikke alt for tør	●				
	Grønne	Maks 30 m	Frodig muldbund	●	●	●		
	Hvide og cremegule	Maks 15 m	Næringsrig og næringsfattig	●		●		
	Hvide eller lyserosa	ca 0,5-2 m	Muldrig	●		●		

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

STIKORDSREGISTER

A

Anvendelse 8
Artsrigdom 16
Arter, hjemmehørende 16

B

Balkananemone 104, 126-127
Bier 8, 16, 116, 118
Biodiversitet 6, 16, 116
Blå skovmærke 28 126-127
Blåhat 26, 126-127
Blomsterblandinger 116, 126-127
Brombær 112-113, 126-127
Buske 58, 124, 126-127

C

CO₂ 11, 74

D

Dødt ved 121
Drift 2, 18
Dun-birk 84, 126-127

E

Enebær 72, 126-127
Engkarse 38, 126-127
Engriflet hvidtjørn 64, 126-127
Efeu / Vedbend 110, 126-127

F

Fåresvingel 52, 126-127
Finsandet jord 12, 126-127
Fløjlsgræs 48, 126-127
Formål 6
Fugl 118, 126-127
Fuglekirsebær 80, 126-127

G

Gedeblad, alm. 112, 126-127
Græsser 46, 126-127

H

Hedelyng 60, 126-127
Hjemmehørende arter 16
Humble-sneglebælg 44, 126-127
Hundegræs, alm. 54, 126-127
Hvidtjørn, alm. 66, 126-127
Hvidtjørn, engriflet 64, 126-127

I

i-Tree 8, 74
idverde 2, 7
Insekter 16, 74, 116, 120

J

Jordbund 10, 126-127

K

Kællingetand, alm. 22, 126-127
Klatreplanter 108, 126-127
Klima 2, 6
Knoldet mjødurt 40, 126-127
Knopurt, alm. 24, 126-127
Krokus 92, 126-127
Kvashegn 118, 120

L

Lerblandet sandjord 13, 126-127
Lerjord 16, 126-127
Løg 90, 126-127
Løgekarse 34, 126-127
Lucerne 42, 126-127
Lind, småbladet 86, 126-127

M

Mangfoldighed 6, 16
Merian, alm. 32, 126-127
Miliegræs 56, 126-127
Mirabel 62, 126-127
Mosebunke 50, 126-127

N

Narcisser 106, 126-127
Naturbaserede løsninger 2, 7, 18
Nedbørsforhold 116

O

Oversigt 9

P

Pattedyr 118
Perlehyacint 102, 126-127
Prydløg 96, 126-127
Purpursolhat 30, 126-127

R

Røn, alm. 78, 126-127

S

Sandblandet lerjord 14, 126-127
Seljepil 68, 126-127

Skov-æble 82, 126-127

Skovfyr 88, 126-127

Slåen 70, 126-127

Småbladet lind 86, 126-127

Sommerfugl 16, 116

Stedmoderblomst 36, 126-127

Stenbunker 118, 122

Stilkeg 76, 126-127

T

Temperatur 90, 116, 122

Træer 8, 74, 126-127

U

Urter 20, 126-127

V

Vand 123

Vårifeion 100, 126-127

Vedbend / Efeu 110, 126-127

Vibeæg 98, 126-127

Vild natur 16

Vintergækker 94, 126-127

Ø

Økosystemtjeneste 8, 11, 74, 118

